

گلشنِ گلستان

Ketabton.com

بهار گلستان

اظہار اللہ اظہار

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surroundings is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-

*Pher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000*

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

کاہنڈی دکل پیہ لاس کبھی خونڈنہ گوی

اظہار اللہ اظہار

سنہ یکبتہ اف رائٹرز (رجسٹرڈ) پبلسور (پاکستان)

۳ انتساب

د هاڅي دروند پلار په نامه چې وايي
"د عيت زخمو نه لا بنگاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي"

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وايي
زما دې هېڅ نه دي پکار بچيه
رښ دې ودان کړه زما هرڅه ته ي

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رښ ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

له دا زما د والد صېب پروفېسر انعام الله جان قېن صاحب شعر دے
چې د هغوي په شعري مجموعۀ "ژوندون که بېلتون" کې چې چاپ دے
اظهار

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کابني دگل پاه لاس کېږي خوند: ۱۰ کوي
شاعر: اظهار الله اظهار
پاښتل: محمد فرېم انصاري
ترتيب: محمد اياز غزل، شکیل احمد ناياب
اهتمام: پروفېسر شوکت الله حن، محمد داؤد کمال
پروفېسر ټک: نوشاد حکيم، پروفېسر سيد ايوب شاه
روجه اشاعت: ۱۵ اگست ۲۰۰۰
پريس: انصاري پرنټنگ پريس محله جتکي پېښور
کتابت: ارشاد خان پښتو اکېډمي پېښور
قيمت: ۱۰۰ روپۍ

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانگه اسلاميه کالج

پېښور يونيورسټي

فون: ۲۴۰۳۰۵

هایکو تہوتنی او نیوکی

دُ هایکو ساخت او هیئت خه دے. کومو معروضی حالاتو او نفسیاتی عواملو زبہن و لپ دہ. خه تاریخ، ثقافتی او سماجی پس منظر لری او پنتو ادب ته کله، خنگه او له کومه راغلی دہ. ددی وضاحتونو بچنی ضرورت نه دے پاتی شوے. خکه چي اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پنتو ژبی او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دی حوالی سره دومره ضروری مواد او اهم معلومات مخی ته راوړلی دي چي دوباره ذکر به یی نوستونکي د تکرار د یی خوندي او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. گني نو دی سلسله کني زما مضمون چي زما د هایکو رومی مجموعه "رانه غور و نو کني بگري شپنگوي" کني چاپ شوے دے. باید چي اولوستی شي. او بیا په تبه تبه د بناغلي محمد یاز غزل صېب تفصیلي مقاله چي د هغوي د هایکو په مجموعه "د بناگتونو د صحرا وریني" کني موجوده دہ

په دی حمله کني کشاپی هوارولې شي.

خکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک خه تحقیقی مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکي د هغی اختلافاتو سراسر هم نه بلکي سرسري شان جاج اختل دي. چي د تپي په مرسته او د هایکو په غندنه کني مخی ته راغلي دي. ممکنه دہ چي په دی لپ کني زه د هایکو خه فني او تیکنیکی اړخونه هم په گوته کړم. ولې حیثیت به یی د بحث د غوښتنی او موضوع د تقاضونه زیات هچ هم نه وي او زما دی خبری سره به بچني نه متعارض کپري چي گني زما دا لیک په هایکو باندی منضبط او مبسوط تحقیقی لیک نه دے.

تر اوسه پوری چي د هایکو په مخالفت کني کوم لیکونه زما له نظره را تپي شوي دي هغوکني سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قلمه ذهني رویو برخه اختلې دہ. دی لپ کني چي غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بی علمي باندی میني یی خایه مخالفتونه په نظر راخي. هغه زه د خپل بحث نه خکه او باسم چي داسي ذهني رویی د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف خنله دہ بلکي د نا اهلې د پتولو په هغه کني د تپي په اویو د توپک اړخودلو نادانی دہ او د تپي سره د دښمنۍ کولو لاری هوارول دي.

ایته د تپي او هایکو د تقابل په نتیجه کني چي کوم اصولی اختلافات یا بنیادي استدیني مخی ته راغلي دي. باید

رد عمل بیکاره کړو - د مثال یو څو نمونې دا دي :

”چاڼ نیک اس بات کا تعلق ہے کہ تیر شاعر کو مارتا ہے
 اور اسکو گمانی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو
 ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو بے کی
 وسیع القبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔“

دوہمہ حوالہ :

” مومن خلق خوبہ نوم سرہ یو او د تپہی د خالق
 نوم چاتہ نہ وی معلوم نو دچا کارشہ دے سچ پیہ
 پپہ خیل وخت خرابوی . خنی خلق خو تردی پوری
 وایی چپ تپہ شاعر ورکوی او ہائیکوی را ژوندے
 کوی مطلب دا چپ د ژبی او ادب غم چاسرہ نشته
 صرف او صرف د خیل خان غم پہ معنہ کوی دی“

د حیرانتیا خبرہ دا دہ چپ گران تنقید کونکو بناغلیو
 اخر څنگه دا فرض کپه چپ گنې انظار الله انظار په فای ژوند
 کني د تپه د اهميت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او سر
 دو مره و چپ هائیکو په تخليقي سطح د فرد د انفراديت نهي نه
 کوي او خود نمائی چپ د تخليق کار فطرت دے ورته هائیکو
 کني د تسکين موندلو زياتي موقعې په لاس وړي گنې نو
 دغه معترضين دي پخپل گروان کني سر دنته کوي او اوږدي
 وایی که چري د پنتو ژبي يو شاعر ادیب پخپله نامه نظم
 نشر ، غزل ، هائیکو ، افسانہ ، ناول ، خاکه ، نکل وغیرہ ليکي نو

چپ جائزہ ي و اختلے شي . خوله هر څه نه وړاستدي زه
 بناغلیو ناقدينو ته فقط دومره گذارش کول غواړم چپ د
 کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل
 مضمون ” هائیکو د پنتو ادب کېسپو ټر “ کې ورکړي دي هغه
 دي لازمي اولوي او د تصفيه شوو اختلافاتو دي په بيا بيا
 بي حايه گردان نه کوي گنې نو او دي بنايي چپ زه په خپلو
 انتقادي معروضاتو کې په کوم کوم مقام تيندک شوه يا
 په کومو کومو حايونو کې تېر وتل يم . زلمے نقاد بناغلی
 ازاد اشغری صیب په دي باب کې ليکي .

” راته غوږ ونو کني بنگرې شپنگوي ، نوم هم
 بنايسته او د تاپول گټې اپ هم بنايسته د
 اکثر و ملگرونه چپ ما کوي تبصرې پرې ولوستي
 يا واوړېدي د هغې په باب به زه څه ووايم ، خو
 دا به ووايم چپ که د اظهار د کتاب سر مقاله په
 غور ولوسته شي نو په دي کې ددغو بناغلیو
 معترضينو د قانع کولو دپاره مواد شته“

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کې د حقيقت څرگند
 کړے وو چپ :

” د تپه شاعر ورک وي او د هائیکو شاعر ژوندے
 او معلوم وي“

لهذا گڼو ناقدينو دي خبرې په ترڅ کې سنجيد او طنزيه

هنده به گنای د پښتو د ادب پنگاه او د پښتنو د اجتماعي ژوند
 سرمایه نه شي تسليموله بلکې پښتانه به يې په دې سبب
 رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي هکله نو دا دې
 خپلو خپلو علاقه او وطنونو ته واپس کړې شي که هر
 څومره پکښې هم د پښتنو د تاريخ، ثقافت، تهذيب، رسمونو
 او مذهبي، سماجي او نفسياتي رويو انگازې ولې نه راپورته
 کېږي. خداي دې نه کړي که چېرې داسې اوشي نو د پښتو
 ادب په لمن کې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږه
 پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولي دې د ادب د
 دې رنگارنگ اصنافو د سپردو نه سپوره پاتې شي. اوس هر
 کله چې تخليقي انفراديت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کې
 برخه اخلي او د قايي ترقي په هلوځلو کې هم خپل ځانته
 حيثيت برقرار ساتي. نو بيا په دې کې د اعتراض څه کښائ د
 دې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نه ورکېدلو او د خپل
 ځان غم په مخه اختو کې د زمکې او اسمان فرق د
 پوستونکي دې اوس په خپله انصاف او کړي چې د پښتو ژبې
 او ادب د ترقي غوښتونکي ښاغلي معتريفين دي که
 اظهار الله. اظهار.

راقم المعروف ليکلي وو

”تهپې صرف علاقايي يا پښتو ادب متاثره کړې چې
 هايکو په اخاي تناظر کې د دنيا د هرې

ژبې، ادب او طبيقي سترگې ځان ته را اړولي دي.
 ددې خبرې په ترڅ کې ښاغلي اسير منگل ليکي:
 ”په نې صرف علاقايي يا پښتو ادب کو متاثر کړاې چېکه
 هايکو کې عالمي پذيرائي هونې هې. ميرے خيال میں تهپې کې
 جو عالمي پذيرائي هونې هې وه ايشياء کے کسی اور صنف
 کو نصيب نهين هونې. هې وجه هې که انگريز مستشرقين
 نے زياده تحقيق تهپې پرکړې هې اور اس صنف پر جامع
 کتابين لکھ کر عالمي ادب سے اس صنف کو روشناس کيا
 هې.“

د ترجيې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره
 داده چې د کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منگل کوي. هغه
 زما په مضمون کې يوځانې هم موجود نه دے او نه ما
 دا دعوي کړې ده چې تهپې ته په عالي سطحې توجه نه ده
 شوې. مقصد يې دا و چې هايکو د دنيا په هره ژبه کې
 رواج موندلے دے او هره ژبه کې ليکے کېږي او تهپه
 د بين المللي پېژندکلو باوجود صرف په پښتو، پنجابي
 يا هندکو کې ليکے شوې ده. او هغه هم د بنيادي ساختياي
 تبديلو سره. اوس که زما دې خبرې سره ښاغلي اسير منگل
 اتفاق نه لري نو بيا دې ماته په انگريزي، اطالوي، فرانسوي،
 جرمني، روسي، چيني، فارسي، اردو او د دنيا نورو لويو
 او وړو ژبو کې ليکې شوې يوڅو تهپې او ښايي ولې دې

برعکس هائيگوت و دنيا په هره ژبه کېدای ليکلې شوې ده او ليکلې کېږي. چې گڼ ماشومانه چې شکره - زما په خيال بناغله اسير گڼلې زما نظرونه په پوره تناظر کېدای وکړو هره ضرورت نه د هغه حس کړه او د خپلې خوبې هغه عبارتونه چې دوستاي دي چې د هغوي ټاکلي شوي مقصد ته پرې تقويت رسېدای.

رنگ د ادب د خپل نظريې ته زيان ورسي. زه هم د داسې رجحان مدمت کوم خو زما په خيال چې بناغلي مشتاق مجروح شاه ته د فحش گويي نسبت کړه دے او بيا ي د ثبوت په طور کوي نموني وړاندې کړي دي پهنې کېږي د ښکاره تېروتنو ښکار شوي دے. زما مقصد هرگز د يو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم يو دغه خيانت ښکاري.

در حقيقت فحش گويي يا فحش کاري د معاشرې د اخلاقياتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوسته جرم دے. چې د هوس ناکي، شهوت پرستي او عصمت فروشي ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او نگ لاري خطا کوي او په سړي سترگي توروې. پدشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلبي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کېدې توره وپتل زيات مناسب دي البته که ددغي عناصرو په مرسته په يوه بي ضرره پېرايه کېږي د ژوند وړ بېلابېلې او ښوولې شي. يا د معاشرې بربنډ او لغز اېښود پکښې په داسې هنر او غنډلې شي چې پکښې د لذت پرستي نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصوير راښکاره کېږي نو دا به فحش لټون پېر نه بلکې د اسلامي ادب په زمره کېږي راځي. ځکه چې د يو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فاصله کوي. اوس که يو لمس پرست "بهشتي زېور" ته

گڼ ان بناغله مشتاق مجروح په خپل مشون اني اينلا کو هائيگو کېږي په راقم الحرفي د خپل خاص تنقيد ي چېر کلي کوي دي. ليکي:

"ن اني اينلا کو ميتو نوي هوم کېږي زېر پېدلې غني هائيگو د لغاشي اعلي ترينې نموني دي بلکې دا ښه په د شوق سره وپلې شو چې اني اينلا کو ميتو نوي هوم کېږي زېر پېدلې خو هائيگو ته بيلو پرنتې وپل مناسب دي"

وړاندې ليکي:
 "په شاهده کېږي راغلي ده چې پښتو شاعري کېږي تر اوسه د فلسفي شاعرانو نه علاوه بل چا نه فحش گويي نه ده کړې. واحد دا نو وارو صنف دے چې غني ليکو نکړو د فحش گويي. د پاره خاص کړه دے"

زه دا وپل نه غواړم چې بناغله مشتاق مجروح دي خپله اعلي و ارفع ادبي عصبي باندې لن غور اوکړي. بهر کيف په ادب کېږي فحش گويي واقعي چې د غنډلې وړ اقدام دے دغه

کرنبي له سر راوړه ناداني گڼي
 گڼک چي دکوي چرگي نه ماتېږي
 ورله په پوزه کڼي بڼه ورکوي

چي پکښي د جرم او سزا قانوني اړخ په تشيبي انداز
 کڼي وړاندي شوې دے او دا حکمت پکښي بيان شوې
 دے چي په بڼو پري نه دي ستول پکار گڼي نو ما زغه ي
 خرابېدے شي. خو ښاغلي شتاق ته پکښي ښکاره غماشي
 ښاري اوس دي لوستونکي پخپله اووايي چي غماشي زما په
 هايکو کڼي ده کنه د ښاغلي معترض په ذهن کڼي.

بحر تقدير که زما په هايکو کڼي د جاياتي حياتو د
 ادراک او اظهار سره سره د غماشي عناصر په لاشعوري
 توگه هم راغلي وي نو استغفر الله خداے ته ي دي توبه
 وي. بلکې زه د دا رنگ هايکو د Dione کولو اعلان کوم.

البتہ د ښاغلي شتاق مجروح صېب دا دعوي بڼي ي
 حايه ده. چي گڼي په ښتو کڼي د فلسفي شاعرانو نه، علاوه
 بل چا غماشي نه ده خوره کړي مگر هايکو کڼي داسي
 کېږي.

زه پوښتنه کوم چي ايا خوشحال خان خټک بابا فلسفي
 شاعر ؤ او که نه، که جواب ي نفي کڼي وي نو بيا د هغوي
 په شاعري کڼي چي کومي ناروا شوخي او امېز شونه دي تر
 کومه پورې ي ښاغلي ويغڼلو Defend کولے شي.

کوک شاستر وايي نو په دي کڼي به تصور دچا وي (هنذا
 دوه خميزونه په دي سلسله کڼي چر اهم دي يو موضوع
 او بل موضوع ته اړوچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط
 اړوچ او شي نو ښه خيال به په دي سبب نه غندلے کېږي
 چي گڼي ناروا اړوچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو
 سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي شتاق مجروح چي د راقم المعروف په کومو
 هايکو باندې د فحش گوښي تهمت لگولے دے د نموني په
 ډول ترې يو دوه هايکو وړاندي کېږي.

واده کڼي پام کوه ناوخته نه کړي
 چي استعمال کڼي ي اوبه نه راځي
 نو د کوهي ټولې چيني اوچي شي

زه نه پوهېږم چي اخر کوم داخلي انتشار ښاغلي دي
 کچ بحثه نه را اوپارولوچي نقل کړے شوې هايکو کڼي
 غماشي ده. چي نه ي لفظياتو کڼي د هوسناکۍ خه ترغيث
 شته اونه ي معني د شهوانيت چغلي خوري البتہ شرکنده
 پکښي د خاتم الانبياء ^{عليه السلام} د وينا دا مفهوم دے چي نېغ
 دي بالغ شي نو واده ورله اوکړه - خلک چي زما په خيال
 ورستو ترې گڼي پيچيدگه هم پيدا کېدے شي.
 بلنه هايکو :-

دو ٻيهر خبره دا ده جي بناغلي مشتاق جي د ٽيپي د پاكدامني
 نه صرف قابل دے. بلڪي وکالت جي هم کوي زما په خيال يا
 خوگني هغوي فقط نفس گشي او برگزیده ٽيپي اوربدي او
 لوستي دي او يا گني د ٽيپي لغاشي ورته لغاشي نه بنڪاري.
 د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د بناغلي په خدمت
 کني دا شو ٽيپي ورايندي کني دي صراحت سره جي
 دا چرته اخوا د بخوا ٽيپي هم نه دي بلڪي د پښتو ٽيپي
 مشهوري او معروف ٽيپي دي جي بستند و مطبوعه ٽيپو
 کني شمير لے کني.

يا قربانے :

په ما دي خبته نغاره کړه
 ورکه غرمه شاه جي شملو له به درتلمه
 جي خوله مي اخلي بم الله کړه
 پيريان پري ناست دي اثيري به شي مينه
 آسمان له ستور و غاره ورکړه
 ماله بي ننگه اشتاغب نه را کوينه
 سورے سورے پگولورا شي
 جي پرها رونه دي گندوم خوله درکومه
 دا د رشو نه چونگ دے - هيله لرم جي بناغلي مشتاق
 سره به دي ٽيپو په صفايي کني گني تاويلات او توجيحات
 وي گني نو دا به متي جي په پښتو ژبه کني صرف فلسفي

شاعرانو بخش گويي نه ده کړي بلڪه د پښتو ٽيپي کلاسک او
 کلاسيکي دواړه قومه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکي په سر
 دے . او دا ٽيپي ٽيپه هم د لغاشي د زد نه په نه ده پاتي شوي.
 اصل کني جبايلات او لغاشي د يو تصوير دوه جدا جدا
 اړخونه دي خو مبيع جي يوه ده يعني جنس. اوس که د جنس
 صحت مند اړخ واخستل شي. نو د جبال احساس به پيدا
 کني او که نه رنجور اړخ جي موضوع جوړه شي نو لغاشي
 به تري سازبني - دغه وجه ده جي د جذباتو په غورځنگ
 کني حني وخت په دواړو کني د امتياز کربنه را بنسکل گرانه
 شي. په داسي نازکو مرحلو کني ذهن د هر قومه الائنس
 نه په سائل پکار وي گني نو داسي حالتونه به راپيدا کني
 لکه جي بناغلي معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائي اينه کوهائيو ليکونکي بناغلي مشتاق دا هم يکي
 ” زمونږ د پښتو نوو ليکونکيو د هايگوطرف ته
 مخه کړي ده او پکار هم ده د هغې وجه چا کټر
 اسرار صلح دا بيانوي جي په پښتو کني زمونږ
 متقدمينو دومره خه وپلي دي جي اوسنو ليکونکيو
 ته جي خه پر پښي نه دي نو هکله دوي په دي
 نو وارد صنف کني د ليکلو کوششو نه کوي خو
 هغه ورسره دا هم وايي جي هايگوي ليکونکي مانه
 ټول سايگوي بنڪاري زما يو بل ملگرے وايي جي

شوي ده. چې متقدمينو ورته د وېلو دپاره هېڅ نه دي پرېني اصولاً غلطه او غېر تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو نه سترگې پټول دي. چې گڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، وگڼ، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کې د علامت، سريلزم، ترقی پسندی او ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغېره کوم فکري او ټکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب یې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کېږي د متقدمينو د هغې خوب هم نه و لیدل او د هغوي د خیال په حاشیه کې هم چرته دغه امکانات نه برېښدل زه د اتمې زموږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاڅنه بنیادونه وربخښلي دي او راتلونکي کول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوی چې گڼې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته ورسوو چې بل چاته یې پکښې هېڅ نه دي پرېني زیات او سینه زوري ده.

ډاکټر صېب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن او پرون کېني فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کېني متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو زمانه کېني چرته دے او چوونکې ادب ماضي سره سره د

سړپه ولې د ادبي اصنافو قات راغله دے چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چارېته مړه شوې ده، رباعي نښته، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زموږن شاعران دغه خپل اصناف را ژوندی کړي او که خامخایه دي اصنافو کېني طبع آزمایي نه شي کول نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هاینکو نه مختصره هم ده په هغې کېني دي طبع آزمایي کوي.

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دي اولیکه شي خو په دي کېني څوک څه کول شي چې اوس نوے کول د ټپې په مقابله کېني د هاینکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهندا پکار دي چې د دي عمل په ورستو دي نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام وړ او گرځول شي او بیا دا چې لولې تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي. بحر کف د ښاغلي مضمون نگار د حوالې د دي لیک نه قدم په قدم د هاینکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرگندېږي چې د اتنی ایندې کولیکو باعث او محرک گرځېدل دے. بیا هم ښاغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او ښاغلی ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وار د صنف هاینکو ته د نوو ټیکونکیو ځکه مخه

عصري او زماني پښتو په نېغ گوټي بډيي. (بندا عصري پښتو به تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخاواتر وي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. کښي نو په معاشره کښي به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د واکور صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو کام هم وړاندې لار نه شي او يو نه ختمد ونگر. محمود به يې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقيقت هم د چي دا سي سوچونو پښتو ادب ته لوه زيان ورسوله دے.

د بناغلي واکور اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بيل اړخ دا هم دے چي نوي ليکونکي هايکو ځکه يکي چي گڼي د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازي بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بي تحيقيقه او د شاهدي خلاف ده ځکه چي نن سبا کوم ناسته هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرظم او گڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندل شو دي بلکي ادبي دنيا کښي منل شوي او مستند دي مثلاً رياض تميم، محمد اياز غزل، شكيل احمد ناياب عامر گمياي، جنرال عبدالصمد مومند، نجيب الله عامر زېر حسرت او راقم الحرف پخپله هم چي شعري مجموعه "سترگو کښي خوب د گودر پاتي نشو" يې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ د ورمبني انعام مستحقه گرځېدلې ده.

پاتي شو د گوران بناغلي واکور اسرار دا اعتراض چي د هايکو ليکونکي ټول سايگو دي. نو دا د هايکو تخليق او نويو د ذهني او نفسي کمپيو نو نه سراسر د بي علمي ثبوت دے او د هغې بهتان طرازي يوه کرې ده چي د هايکو غنډ ونگي يې وخت په وخت په ځنډ نه ځنډه شکل کښي کوي. زه نام چي بناغلي واکور صېب د ايم. بي. بي. ايس گوري تر لاسه کړې ده او سيکټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښي يو څانگه ده خودا هم حقيقت کښي چي بناغلي واکور اسرار صېب چرته هم پروفيشنل سايکټرسي نه پاتې شوه. بلکي د ملازمت دوران کښي او د ريتارمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو يې چرته عام پريکښ هم نه دے کړے او نه د هايکو د رغورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر څنگه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق ولرے شي چي هايکو ليکونکي ټول سايگو دي اوس که بناغلي د ادب په دې تخليقي صنف کښي ځان له د ځايه پيدا کولو خوا هڅي لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خود ادب د هر صنف سره تر يې د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښي راځي ځکه چي علت او سبب يې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلي د هايکو سره د سايگو د قافييې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو چرې په ادب ورته زه دا وپل غواړم چي اوس عموماً د مزاح

پیدا کونو دغه وسیله او پي آف فېشن کونو کي پي او بالفرنس
 که د مزاج پیدا کو او دغه انداز خپل کره شي نو ممکنه ده
 چي شوک دا هم او وایي چي د غزل لیکونکي خپل وي د کتل لیکونکي
 دل اول وي او د تپي خالق کي وي عالی هند القیاس ولي دا
 به د مزاج پیدا کونو د پوره پر پوځي حربه او وسیله وي
 او هغه مزاج چي نېغ په نېغه د يو انسان يا د يوې طبيعتي
 جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلي او رفيع
 منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پوري چي د ابي ايناه کو هاييکو د مضمون نگار
 بناغلي شتاق مجروح د يو بل ملگري دوي احتجاج تعلق
 دے چي کني چار بېته 'قصيده' ربايي او تپه څه مړه
 شوي خو نه دي چي لیکونکي چاپاني صنف هاييکو لیکي.
 د پري حايه په دي د چي يو هاييکو لیکونکي هم دا نه
 وي ويلي چي شوک دي په گوته شوي دغي اصنافو کني
 طبع ازمايي نه کوي دوي اعتراض نوعيت بيخي دا سې دے که
 چي شوک او وایي چي لوبغاړي دي کرکت 'هاکي' جناسک او
 سکواش وغېره نه کوي. بلکي دوي په ځان دي کشتي
 ميرغې کبابي او گولي ونه و وغېره کول شروع کړي چي
 چرته روايت ئي ختم نه شي. بله لويه د افسوس خبره دا
 ده چي د "هندا ماکنزم" غوندي د ضميم تحقيقي کتاب
 لیکونکي بناغلي شتاق چي د کوم ملگري په حواله خبره کړي

د هغه هېڅ نوم ادبي حيثيت او درک ئي نه دے په
 گوته کره چي د تعقيقي اصولو خلاف او ادبي ديانت نه
 قېسته ده. زما په خيال دغه رنگ بناغلي شتاق مجروح د
 يو فرمني کردار په خوله کني خپله ژبه ايښي ده او په
 پوي تراشې شوي مجسمه کني ئي د هاييکو خلاف خپل
 ذاتي جذبات وراوندې کړي دي خو سره څه او وایي زمونږ
 قلمي مزاج داسې جوړ شوے دے چي مونږ مړي را ژوندي
 کوو او ژوندي وژنو.

پروفېسر بناغلي دا ورځان داؤد په خپل يو مضمون کني
 د هاييکو او تپي د هيت د اختلاف په حقله لیکي:
 "ځني محققين د تپي د هاييکو سره نژدې تعلق
 په گوته کوي خو که وکتے شي نو بنيادي لحاظ
 سره دي دواړو کني د هيت په لحاظ د پريزيات
 فرق دے. هاييکو د چاپاني ادب يو مشهور صنف
 دے. که د تپي ددي د خصوصيت او مقبوليت
 راز هم دوي په اختصار او جامعيت کني دے
 خو هاييکو کني صرف دري مصرعي وي. رومي
 مصرعه کني پنځه دوهمه کني اووه او درېمه
 کني پنځه سوتي اهنگونه وي يعنې دا ټول نظم
 او ولس سوتي اهنگونه لري. رومي او درېمه
 مصرعه ئي برابره او هم قافيه او دوهمه يا منځني

يُ دُ دُوُ صَوْتِي اِهْگُونُو شومره دُ دوي فنه
اورده وي يعنې هايگود هيت او موضوع دوارو
په لحاظ د مخصوص شرائطو پابنده وي .

د هايگود صوتي اِهْگ نظام د بحر متقارب
ددې ارکانو مطابق کېدے شي

۱۴	}	۵ =	فعلن فعلن فع
		۷	فعلن فعلن فعلن فع
		۵	فعلن فعلن فع

خو ددې برعکس د ټپې د دُوُ مصرعو د صوتي
اهنگونو يا ملي اوزونو ترتيباً په دې ډول دے
۲۲ = ۱۳ + ۹
نه

د پروفېسر صېب فرمودات په سرسنگونو خو چېرې
نېمگړتياگانې په کېنې محوسېنې او يو ځای نيم کېنې په
کېنې د تحقيقي سپرې خلاف د سهولت احساس هم پتې
پتو په کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ليک يوفني
تیندک سره هم مخ شوی دے .

معلومېنې دا چې پروفېسر صېب د هايگود هيتي
ادلون بدلون ساختياقي تبديلي او ټکنياکي ارتقاپه
نظر کېنې نه ده ساتې گنې نو هايگود به ي د اوولسو چيو
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کېنې نه
داوتله يا ده هم ممکنه ده چې دې سلسله کېنې پروفېسر صېب

بېخي رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې د هايگود صنف
نه د يو خاص مکتبه فکر ټاکلے شوي قيود او حدود نه
پورته کول غواړي . گنې نو د جاپان وړمېنه هايگود يکونکي
باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کېنې
اهم دے . دغه ترتيب حرف اخر نه دے گنلے او بيا په عالمي
ادب کېنې د يوې مصرعې ، دوو مصرعو او درې مصرعو هايگود
ليکلو تجربې هم شوي دي . کېدے شي پروفېسر صېب ته هغه
د انتقادات قابلي نه وي بکاره شوي ولې بيا ي هم وضاحت
لازمي پکار و .

بحر حال پروفېسر صېب چې د هايگود دپاره د بحر متقارب
د ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کېنې ي د هايون صياد
صېب کومه هايگود وړاندې کړې ده . د وارو کېنې هېڅ تړون
او نسبت نشته ، هايگود په پښتو ژبه کېنې ده چې د زميه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنکي نه لري او مطلق د
بحر متقارب په بنودلې شوي بحر نه مقطع کېنې حکله
چې د پښتو ژبې او هايگود ځانته يو مزاج دے او د هغې
په دغه تجويز شوي بحر باندې بېخي تقطيع نه کېنې .
هايگود ده .

هدرد ي نوم دے
په مينه نه پوهېنې
ساده ماشوم دے

بله اهم خبره دا ده چي فعلن فعلن فع به اصل کښي
 پنځه نه بلکي شپږ ارکان يا اصوات لري فع به دوو حرکتو
 اډانه لري البته چونکي به فع کښي د فني اصطلاح ترغه
 سبب خفيف د نو په ختي موقعو پکښي يو حرکت
 او غورځښتي خو هېڅه داسې نه وي اوس که څوک د
 پروفېسر سبب په گوته کړي شوي دغه اهنگونه راجع
 کړي نو شمېر به يې اوونښ نه بلکي شل وي. ددې ټول بحث
 مقصد دادې چې پښتو هايکو د غږ فطري قدغنونه په
 غارکښي ديکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
 جاپاني ساخت کښي هايکو ليکي که په متوازي الاضلاع
 هيت کښي که مردف او مقفي هايکو ليکي که ازادي او
 معرا هايکو پابندي پري نه دي لگول پکار ځکه چې پښتو
 ژبه يوه داسې ژبه ده چې د وسيع المشربي او وسيع القلبي
 يا وصف غږ فطري اصنافو او هيتونو له په زړه کښي
 چرته هم خاڼ نه ورکوي لهندا د هايکو هغه ساخت او
 هيت به پاتي کښي چې پکښي د پښتو ژبي د مزاج رعایت
 اوساڼ شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلي پرېشان داودزې ليکي:

"د بناغلي اظهار دا هايکو مي ځکه د دري مصرعه ايزو
 نظمو په نامه يادي کړې چې دلته هم په هره يوه هايکو
 کښي يو پوره مضمون خاڼ شو دے؟"

زه منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
 يو ځانگړې نقطه نظر دے. بيا هم د هغوي د منقوله راڼي
 نه ددې غلط فهمي خورېد واندېښنه ده چې گڼي به
 هايکو کښي پوره مضمون نه بيانوي، بلکي هايکو د نيمگو
 مضمونونو يو ت او ورک تصوير وي. ممکنه ده چې د
 هغوي دا خيال نه وي خو په يک کښي يې دې طرفته د
 پام گرځولو ښکاره احتمال موجود د په دې موقعه به
 دا خبره کول هم يې ځايه نه وي چې گڼي د هايکو بنیادي
 طور سره د فطرت د مصوري او تصوير کشي نه عبارت
 دے دا حقيقت دے چې د تن هايکو گڼي ارتقايي مرحلې
 تر سره کړي دي او د فطرت د بناښته منظرونو د تصوير
 کاري نه علاوه يې د انسان د داخلي کيفياتو او لاشعورانه
 انځورونه هم رانکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاج
 يې د داسې گڼي اړخيزو نفياتي حالتونو نه پرده پورته
 کړې ده چې تخليقي امکاناتو يې د ناسني تجربولاري پرانستې
 دي او داسې هله کښي چې په هايکو کښي دي پوره
 مضمون يا د موضوع واره غوښتې په فني چاپکدستي
 سره هم اهنگ کړي شي. لهندا يوې ښه هايکو کښي د
 مضمون د نيمگر تيا خيال سره اتفاق نه شي کېد دے.

پاتي شوه د بناغلي پرېشان سبب دا خبره چې هايکو
 ته دري مصرعه ايز نظمو نه وايي نو په دې سلسله کښي

درشل پر ٻڙي ڇي ڏو ستونگي ذهن پڇيلاءِ ددغو سلسلو
 ڪري رهيو ڪيئي رايو ڄاڻي ڪري البتہ دا رعایت پکڻي لازمي
 ساڻي ڇي ڄڻ ڊاسي ڪلڊي توري يا نڪتي پکڻي پر ٻڙي ڇي
 په تصوير جو روڊو ڪڍي مرستيالي ثابتي ٿي. او ڏ مضمون
 ڏ نيگريٽيا احساس په ورستو او تمبوي.

په ڊي لڙ ڪڍي دا خبره هم ڪڍي ڏي ڇي ڇي اصنافو
 ته ڏ ڄڻ خلقو زيات ملان او رجحان وي نوڪه ڄاڻه
 ڊاسي محوسن ڏي نو ڄڻ ڏ فڪر مندي خبره ڏه ڏه او
 ڏه يو صنف ته ڏ زياتو ورماتدو نه دا ثابتي ڪڍي
 ڇي هغه ڊي ڄاڻا مافوق الاصناف او ڪڙي. هغه ڪه ٿه
 وي ڪه هائڪو.

بناغلي رحمت شاه سائل صنب ڏ بناغلي اسماعيل گوهر
 په شعري مجموعو مڪا (ڇي) ڏ پڻو ٿي اولي ڏ هائڪو
 مجموعه ڏه) ڏ هائڪو ڏ صنف خلاف خيل ڪوم خيالات
 حرڪت ڪري ڊي. ڏ هئي لب لياپ دا ڏ ڇي ڪڻي اسماعيل گوهر
 خيل ڪڻي شاعرانه خيالات په دغه پڙيه ڪڻي ضائع ڪري ڊي.
 ڏ ڄڻ ڏي ڄڻ بناغلي سائل اخر دا ڄڻ مٽي
 ڊي ڇي ڪڻي تخليقي روح ڏ يو مخصوص ظاهري ڪاليت پابند
 او محتاج وي او ڪه ڏ يو معلوم هيت په چوڪا ڪڻي تخليقي
 جذبه خيل اظهار او ڪڙي يا له ڄڻ سره ڏ رائج اصنافو
 نه بيبل ڄڻ شکل راوري نو خيل اقاديت به او بائي. ڏ

عرض ڏي ڇي هر ڊي مصره اين نظم هائڪو ڏه وي ڄڻ
 ڇي ڏ هائڪو خيل ڊاسي ساختيا ڪڙه وره 'نفساڻي ماهيتون
 ٽڪنڪي غوبنتي او داخلي اڙخونه ڊي ڇي عام ڊي مصره اين
 نظرونه ڏي په اسانه ڏه ڏي زغله.

ڏ مڙمنڻي سلسلي شاهين خيال ڏي ڇي هغوي ٿه
 ووري نو دا اطينان ورته او ڏي ڇي خبره سره اورسپه
 خود هائڪو ڏ اورپد ونه پس ورته ڊاسي محوسن ڏي
 ڇي ڄڻ خبره لا پاتي ڏه او يو قسم ڏ تندي او تشڪي
 احساس ورته ڪڍي.

چونگي مڙمنڻي سلسلي شاهين ڏ روهي سندرو
 سلسله ڪڍي په پڻو ٿو راتو لوڊو ڪڍي بلا وخت صرف
 ڪڙه ڏي او دغه رنگ دڄي خوب اولي صنف سره ڏي نوره
 هم زياته واڃي او ترون پيدا شو ڏي ڄڻ ورته
 ڊاسي احساس ڪڍي. ڪڍي ڏي ڇي هغوي ڏ هائڪو دوستو
 له هم ڏي خيل قيمتي وخت ور ڪڙو نو ڏ تندي او نيگريٽيا
 احساس به ورته بيان ڪڍي او ڏ هائڪو په سلسله ڪڍي
 به ڏ خيل زور موقف نه لاس په سر ٿي. ڄڻ
 ڪوم ڄڻ ونه عموماً په عادتونو ڪڍي راشي نو بيا زيات
 اپيل ڪوي.

بله دا ڇي ڏ هائڪو ٽيڪنيڪ هم ڄڻ دا رنگي ڏي ڇي
 ڄڻ سلسلي شعوري طور سره ڏ. ايهام، ابهام يا اخفا په

دَسائلِ صِيبِ خِیلِ ذَاتِي تَأْتِي خَوْ كَيْدِ شَيْ خَوْ مِثْلِ شَوْءِ
 حَقِيقَتِ دَادِ عِجِي هَر رُوحِ دُخْدَايْ پِه قَدَرَتِ دُ جِوَسِي
 خَوْ بِنَه اَوْ اَتَقَابِ پِخِلَه كُويِ نُو مَعْقُولَه خَبِرَه دَا دَه عِجِي
 هَر تَغْلِيَقِي رُوحِ دِي دُخِيلِ نُو عِ فِطْرِي اِمْتِزَاجِ تَه پِرِغُودِ
 شِي كِنِي نُو مِصْنُوعِي اِخْتِلَاطِ بَه يِ لَه بَرَمَه اَوْ غُورِخُويِ .
 مَقْصِدِ دَا هَم نَه دَعِ عِجِي فِئِي حِكْمَتِ عَمَلِي نَه دِي كَارَتَه اِخْتِي
 كِنِي بِي - بَحْرِ مَالِ كِه يُو تَغْلِيَقِي غُورِخُوكِ دُ هَايِكُو پِه رَايَه
 كِنِي حَانَ بِنِكَارَه كُولِ غُوَارِي اَوْ جِبِرَا يِ خُوكِ دُ غَزَلِ
 چَارِبَتِي يَا تَه پِي فَاوَمِ يَا سَاغِي تَه اِرْوَلِ غُوَارِي نُو دَا سِي غِبِرِ
 فِطْرِي اَوْ خَطِرْنَاكِ بَه وَيِ لَكِه عِجِي دُ مَعْمُولِ خِلَافِ مَاشُومِ بِي
 لَه حَه ضرُورَتِ نَه پِه لُوءِ اِبْرِشَنِ پِيدَا كُولُو لَه تَرْجِيحِ
 وِرْكَوِي شِي -

تَغْلِيَقِي جِوَهْرِخُو دُ مَلْغَلِي پِه مِثَالِ دَعِ - هِنَه كِه هَرَه
 پِه رَايَه اَوْ هَر چَرْتَه وَيِ خِيلِ قَدَرِ اَوْ قِيَمَتِ نَه وِرْكَوِي - اِلْتِهَ دُ
 جِوَهْرِي دُ نَظَرِ مَوْجُودِ كِي پِكِنِي بِنِيَادِي شَرْطِ دَعِ - مِشْرَانُو
 وِثْلِي دِي عِجِي لَعَلِ پِه اِيروكِنِي نَه پَتِه پِي حُكْمِ زَه دَا دَعُوِي
 كُومِ عِجِي دُ اِخْتِلَافَاتُو اَوْ مَخَالِفَتُونُو اِيْرِي بَه دُ هَايِكُو لَعَلِ كَلَه هَم
 پَتِ نَكْرَه شِي خَوْ شَرْطِ پِكِنِي دَا دَعِ عِجِي دُ هَايِكُو پِه وِرْسَتُو
 دُ يُو لُوءِ تَغْلِيَقِي رُوحِ اِنْكَازِي رَپُورْتَه كِنِي بِي - وِرْسَرَه دَا
 خَبِرَه هَم زِيَا تُو مِ عِجِي هَايِكُو شَاعِرَانَه خِيَالَاتِ نَه ضَا ئِعِ كُويِ -
 بَلْكَي بَقَا اَوْ دُوَامِ وِرْتَه وِرْجِي بِي - كِه دَا سِي تَه وَه نُو دُ سَائِلِ صِيبِ

دُ تَنْقِيْدِ نَه پَسِ بَه چَا هَم هَايِكُو نَه وَه لِيكِي خَوْ ثَابِتَه شَوْءِ
 عِجِي دُ خِيَالِ لُورِوَالِي دُ جِنْدِي اِفَاقِيْتِ دُ رِي دُ نَزَاكَتِ اِدْرَاكِ
 اَوْ شَعُورِ اَوْ دُ تَخْلِيَقِ دُ زَبَرَه چَا وُدُونِ شَرْيَكِي كِه پِه هَر
 صِنْفِ كِنِي وَيِ دُ خِيَالِي لَارِي خِنْدَانِ پِخِلَه لَرِي كُويِ اَوْ
 بِيَا دَا هَم دَه عِجِي سِپَرِ لَه خَوْ دُ خِيَلُو وَا رَه رَنُكُونَه پِه سِيبِ
 سِپَرِ لَه وَيِ اَوْ سِي كِه خُوكِ وَا يِي عِجِي دُ كَلَابِ دُ كَمَلِ وِ بِي دِي
 پِه هَر كَمَلِ كِنِي پِيدَا شِي كِنِي نُو قَوْلِ كَلُونَه پِه دُ خِيَلُو
 هَم نَكْمَتُونُو بَا وِجُودِ ضَا ئِعِ يَا وِرْكَ شِي نُو خُومِرَه يِي
 حَايَه بَه وَيِ .

مَعْتَمِدِ بِنَاغَلِي اِبَا سِي نِ يُو سَفْرَه عِجِي پِه خِيَالِي شَعْرِي
 عِجِي عِي " غُورِخُوكُونُو " كِنِي يِ دُ خَوْ يِ دُ خُونَدِ بِي دُولُو
 دِپَارَه هَم يُو يِ تَه پِي قَدَرِي لَه حُكْمِ نَه دَعِ وِرْكَوِي خَوْ
 بِيَا هَم دُ تَه پِي دُ مَدَا فِعِي نُو پِه صِفِ كِنِي اَوْ دَر پِدَلِ غُوَارِي
 (اَكْرِي عِجِي زِمَا پِه خِيَالِ وِ تَه دُ وِرَه قُويِ صِنْفِ دَعِ عِجِي دُ چَا دُ هِجِي
 قِمَمَه دُ دَفَاعِ حَه حَاجَتِ وِرْتَه نَشْتَه)

بِنَاغَلِي دُ وِرْخِ پَانَه مِشْرَقِ پِنِي سُوْرِ پِه يُو كَالَمِ كِنِي دُ
 " هَايِي كُيُو " دُ سَرِخَطِ لَانْدِي دُ هَايِكُو خِلَافِ پِه دَا سِي
 اسْتِمْدَا ئِي پِه رَايَه كِنِي خِيَالِي وَسُوسِي شَرْكِنْدُوِي . لِيكِي :
 " هَايِكُو كِي مِثْمَاسِ سِجِي اِنْكَارِ نِهِي لِيكِنِ پِشْتُو عَوَا مِي
 اَدبِ مِي اِسْ سَه زِيَا دَه شَكْفَتَه رُوحِ پُرُورِ اَوْ رُپُرِ مَغْرِ صِنْفِ
 سَخْنِ شِي مَوْجُودِ هِي . شِي كِه مَخْتَصَرِ تَرِي نِ پِه رَايَه مِي جِسْ

وہی کہدل۔ مقصد دا چہی د تخلیق جوہری قوتونو د ادب پہ
 ہرہ شانگہ کنبہی د حان بکارہ کولو توان لری۔ اوس کہ شوک
 نر پہ گوتہ پتول غواہی نو شوک بہ ورتہ اخر خہ اووایی۔
 بناغلی اباسین پہ تپہ کنبہی د تغزل د موجودگی دعوی
 ہم کوی چہ مناسب نہ دہ۔ پہ اصل کنبہی تغزل د غزل سرہ تری
 وصف دے لکہ چہ خرنگ پہ رباعی کنبہی تریع پہ تشبیب کنبہی
 تشبیب او عقل سرہ د تعقل نسبت وی۔ ہم دغہ رنگ پہ غزل
 کنبہی تغزل وی اوس کہ بناغلی اباسین دا نہ وپل غوبتل چہ
 پہ تپہ کنبہی تیب یا تیب وی نو بناہ پہ سمولت ی دا وپلے
 شو چہ پہ تپہ کنبہی بی انتہا خوب والے او شعریت وی۔ ممکنہ
 دہ چہ د بناغلی اباسین پہ دہی حقلہ خیل خہ حانتہ منطق
 وی۔ ہسہی خو کہ شوک تغزل ثابتول غواہی۔ نو پہ کانی
 ہوا، چینہ، اواز، حوائی او مینہ وغیرہ وغیرہ کنبہی بہ ی
 ہم ثابت کپری وپہ ہنچ علی او فنی اعتبار بہ ورتہ نصیب
 نہ شی۔ بحر حال د بناغلی دہی خبری سرہ خو قطعاً اتفاق
 نہ شی کپدے چہ د ہائیگودہی اومرو درہی مصرعی وی۔ باید
 چہ ہنوی د ہائیگو ہیتی ارتقاء پہ نظر کنبہی ساتلی وہ۔ بلہ
 د تعجب خبرہ بناغلی اباسین دا کوی چہ ” تپہ ۹ + ۱۳ کی محروں
 میں ہوتا ہے، ” کپدے شی چہ د بحر ونونہ د بناغلی مراد د
 تپہی سہلابونہ یا چہی وی وپہ د اردو تپہ روزمرہ او محاورہ
 خو دہی جملی خہ بل تعبیر ورنہدی کوی اوداغلط فہمی

قدر تغزل ہے وہ ہائیگو کی قسمت میں کہاں۔ تپہ پختون
 جلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ تپہ اور ہائیگو
 میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیگو میں تین مصرعے ہوتے
 ہیں اور تپہ کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
 مصرعے ۹ + ۱۳ کی محروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔۔۔۔ اور
 فینا غورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
 اس بنا پر دو مصرعے تپہ کو سہ مصرعی ہائیگو سے طلاق
 دینا عقلمندی نہیں ہے۔

زما پہ خیال بناغلی اباسین تہ ددی خبری علم ضرور
 پکار و چہ د اسافو د بقا پہ ورستو یو زور اور تخلیقی
 قوت موجود وی او کلہ چہ ہم یو صنف د تخلیقی جوہر نہ
 عاری شی ہغہ کہ تپہ، چار بیتہ، قصیدہ او ہائیگو وغیرہ
 ہر صنف وی بیا خیل وجود برقرار نہ شی ساتلے اوس
 کہ د یو پنتون شاعر تخلیقی زور پہ تپہ کنبہی ژوند را پیدا
 کولے شی نو ہم د ہنہی شاعر د تخلیقی قوت نہ بہ اخر بیا
 وپہ پہ ہائیگو کنبہی ساہ اوچی۔ ددی باوجود چہ ہنچ تخلیقی
 جبر او غیر فطری قدغن پری ہم نہ وی لگولے شوے۔ بحر
 کپف زہ بناغلی اباسین تہ داسی گنی شمہں تپہ پہ گوتہ کولے
 شم چہ ہنچ ادبی شکلا او عوامی کشش پکنبہی نشہ اگر چہ
 شوک بہ ورتہ ہم د تپہی وپلونہ انکار اونکلی۔ اوس کہ
 بعض د تپہی پیرایہ د تغزوی معیار گنیلے کپدے نو داسی بہ

پرانتلی شوی ده یا کومه تشیای پدرايه خپله کړې شوي
 ده د تفييلاتو باوجود بي حايه او ناقصه ده. خو که چرې
 له ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړه شي نو بناغله اباسين
 به دا حقيقتونه ځنگله په شاتسبوي چې د رکشي سفر د
 موټر ساينکل د سفر نه زيات محفوظ او د عزت جوگه وي.
 ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
 صفتونه په موټر ساينکل کښې نشته. بناغله اباسين وايي
 چې په موټر ساينکل د درېو نه زياتې سوري هم سفر کوله
 شي. او رکشکښې دا گنجائش موجود نه وي. خو بناغله دې
 ماته دا او وايي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
 ساينکل د درېو نه زيات کسان سوزوي او که چرې داسې هم
 اوشي نو ايا خلقو ته به هغه کسان بسوي يا کم از کم اواره
 گرد نه ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د وگړي تر لاسه کولو
 نه پس بناغله ته دا علم ضرور پکار و چې په موټر ساينکل
 د گنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم دے
 خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو بناغله
 اباسين په چالاني کول غواړي. چې زه ورسره اختلاف
 کوم.

محترم بناغله اباسين دا هم وايي چې هاييکو د ټپې
 کره مېلنه ده. او مېلمانده څوک د کور مالکان شي جوړول
 زما په خيال داسې سوچ نه صرف تنگ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاريخ، تهذيب او د رواياتو نه هم د لاعلمي
 ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
 واخي نو پښتانه ي په خپله توره او په خپله وينه
 حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې يو ځل
 کوم صنف خپل کړي نو بيا ي نه پردې کوي. اوس که
 بالفرض ټپه هاييکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
 د ټپې اعلي طرفي وي او دغه رنگ په ټپه نوره هم د
 قدر وړ او گرځوي. حالانکې حقيقت دا دے چې د هاييکو
 وجود د ټپې دپاره پيراساټ parasite نه دے. بلکې
 هاييکو د جهد لبقا په سفر کښې ځان له نوي نوي
 منزلونه لټوي. چې د ځني استثنائي صورتونو نه
 يو اړخ ته ټپې سره هېڅ مشابهت او مماثلت نه لري بلکې
 د ماورن سنسېلټي او جديد حياتو په حواله هاييکو د
 ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د بناغلي
 اباسين د افسوس بېخي بي حايه دے چې گڼې د ټپې په
 موجودگي کښې هاييکو خپل ځان ژوند نه شي ساتل
 په دې حقله د بناغلي زېر حسرت دا تجزيه د لوستو جوگه
 ده. يکي دے.

"څه موده وړاندې زمونږ پښتو ليکونکيو د ډرگه
 "خريکه" "ترايلي" او هاييکو غوندي نوو
 صنغونو باندې خپله طبع آزمائي شروع کړې

ده۔ او خيالي ڪلهي توانائي پري صرف کوي لکيا دي.
 دغو اصنافو ڪنهي ”شريڪه“ او ”ترايلي داسي“ و
 ڇي خيل وجود ڪنهي ڏ توانائي ڏ فقدان له سببه
 جي ڇاه وړاندي سفر جاري ونه ساتل شو
 اولائي ڇاه سڀر ڪنهي پونهي نه ده وڻسلي ڇي
 خيل منطقي انجام يا طبعي مرڪ سره مخامخ شو
 يواڻي ”هاينگو“ داسي تهن او تند جاپاني صنف
 وڇي به پڻتنه خاوره ڪنهي جي خيالي جسر ڇي
 مضبوطي ڪري..... دا جاپان صنف ڏ خيل
 مخصوص مزاج، طرز او ڪره وره ڏ حامل وو. ولي
 ددي به ڄاڻو ڪنهي پڻتنو شاعرانو ڏ پڻتون
 بوتي قلمونه وگول او نن دغه بوته وده کوي
 او ڏ بيوي تنه وري وڻي شڪل اخلي۔ ڏ پڻتنو
 سترگو ته جي داسي رنگارنگ ڪلمونه سپري دي
 ڇي بناوت او سينگارته جي سترگي برهيني؛^{۱۵}

بناغله اباسين ڇاه خيل کالم ڪنهي يو عجيبه خبره دا
 هم کوي۔ ليکي ۱

”میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
 ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپکے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
 کی چنداں ضرورت نہیں؛^{۱۶}

مگر ان بناغله دنه يو واري بيا تيندڪ شوے دے۔ ڇڪه ڇي

اول خو ڇاه ادب ڪنهي ڏ مفتيانو ڏ سره جوار نه ڀاڻپدا ڪنهي
 ادب ڇه شريعت کورپي خون نه دے او ڪه ڇري ڏ بناغله دا
 ارمان وي ڇي ڪنهي هغه دي ڏ ادب وڀڄي مفتي او منل شي نو
 بيا پکارنه وه ڇي ڄان ته جي ڏ ادبي مفتي نسبت ڪپے و
 ڇڪه ڇي دغه رنگ انگار او افتخار دواڀه رايو ڄاڻي ڪنهي
 او دا عمل اجتماع ضدین ڪنهن ڪنهن ڪنهي۔ دا حقيقت دے ڇي ڏ
 اعليٰ ڏ تلازمي او ڏ علم ڏ وصف نه سڀوا مفتي مفتي ڪپدے
 نڌا شي۔ مڪنه ده ڏ مفتي اعظم ڏ منصب ڇاه وجه بناغله
 ددغي غلط فهمي بناڪار شوے وي او دغه رنگ ترپي ڏ ادبي
 مفتي دا ڀي لاري ڪوونڪي اصطلاح سر ڏشوي وي۔ بيا هم بناغله
 ته دا پته لگبدل پکاروه ڇي ڏ ادبي مفتي ڏ نسبت سره فتويٰ
 ڏ منلو او سجت قابله نه باقي ڪنهي۔ خو زما ڇاه خيال گران
 بناغله اباسين لوستونکو ته دا وڻل غواڀري ڇي ما هر ڇه
 فرمايائي دي يا زه ڇي هر ڇه فرمايم۔ هيچري جي هم اوننه
 مني۔ يا دا هم ڪپدے شي ڇي بناغله اباسين ڏ ادبي او مفتي
 ادبي مشورو و رکوونڪي ته ڏ ادبي مفتي تامل و رکوي۔
 والله اعلم بالصواب۔

بيا هم زه نه پوهينم ڇي بناغله اباسين هائیکوته
 بدعت ڇاه ڪوم خيال وڻي دي ڇڪه ڇي ڏ تخليق عمل يو
 مقدس او سڀڻل عمل دے۔ او هر ڪڙي هائیکو ڏ تخليقي زره
 چاودون راز ڀنڀڻ دے يو ژوندے شعري صنف او ڪر ڇڏو

نو بيا و لي بناغلي اباسين چي خيله هم د لغد د حرمت مښوونکي
 دے دا ناروا خبري کوي خو داسي ښکاري چي په گسرن
 بناغلي د بدعت معني په سم ډول نه ده منکشفه شوي
 او د تفهيم په سلسله کښي د ذهني انقباض او عدم سهولت
 ښکار شوی دے.

د ساهو ليکونکو د څلېر ښتم اپرېل دوه زرم د روداد
 ترمنځه بناغلي واکټور راج ولي شاه څوک صېب دا سوال راوچت
 کړو چي لکه څنگه پټه په موسيقي کښي خپله ځانته يوه
 پېژندگلو دري ايا هائيکو هم په پښتو موسيقي کښي ځانته
 يو داسي پېژندگلو او ځانگړے آهنگ راپيدا کولے شي او
 که نه.

د بناغلي واکټور صېب په خدمت کښي عرض دے چي
 موسيقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانگړي دي - عموماً
 هنرمندان او نقادان د موسيقي شمار په لطيفو فنونو
 کښي نه کوي. او ثانوي حيثيت ورله ورکوي. نو اوس
 که چرې هائيکو د موسيقي په زير و بيم نغمه نغمه نه شي نو
 بيا هم د هنري په ادبي مقام کښي هېڅ کس نه راي شي. دويمه خبره
 دا ده چي هائيکو هم غنائيت، لے، آهنگ او ردهم دري نو
 هېڅ وجه نشته چي سازونو سره دي هم آهنگي پيدا نه
 کړي په دي سلسلې کښي د بناغلي محمد اياز غزل او بناغلي
 شكيل ناياب هائيکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چي

د زېره رايکو ناي موسيقي د تشب و فراز سره ئي راز و
 نياز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق بناغلي واکټور راج ولي شاه
 څوک داخيال هم ښکاره کړو چي هائيکو په پښتو کښي ځکه
 خوبښيي او مقبوليت ئي بيا موندلے دے چي په پښتو
 اولسي ادب کښي د دي سره تره دو نکلے صنف شته. اوس
 تعقيق پکار دے چي هائيکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي
 ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبي نه ورغلي ده. ولي
 بناغلي قلندر مومند د دي خيال سره اتفاق او نکرې او
 څرگنده ئي کړه چي هائيکو د جاپان يو معروف او منلے
 شوی شعري صنف دے. لهذا نه دي پکار چي موندې
 د هر راتلونکي صنف جرړي په خپله خاوره کښي د
 لټول ضد اوکړو. او بيا په داسي صورت کښي چي هېڅ
 قرينه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خيال د بناغلي
 قلندر مومند راي په دي لږ کښي بڼي درسته ده. ځکه چي
 هائيکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنيادونو
 رابيلله کړي شوي ده. که چرې دا وو بېلے شي چي د هائيکو
 جرړي په هائي کائي کښي دي نه چي د پښتنو په اولسي
 ادب کښي نو مناسب به وي ولي بيا هم که په دي سلسله کښي
 څوک تعقيق کول غواړي نو قدغن پرې نه دے گول پکار.
 ممکنه ده چي دغه رنگ گڼي اکشافات محي ته راشي.

زما منڀ جي ڏٺي غنڌ نه کول خيالي تهذيبي او ثقافتي
 جرڀي غوڻول دي. يو باشعوره فرد به هم داسي نه وي
 جي داسي به اوغواڙي خوزه دا هم نه غواڙم جي هائيگو
 دي ڏينٽو په مبله دوسته سيمه بي له شاه جرمه تهذيبي
 او بي له شاه گناه سنگسار ڪرڻ شي. اول زما خيال وڃي ڏ
 هائيگو او ٽيڙي موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا ٽي
 سوچ او ڪم و ڪه چرته په دي بهانه ڏينٽو تنقيد چولي
 ڏ ٻيڻ بهامغلرو نه ڳڻڊ شي نو قباحه به ڪيڻي
 نشته. چونڪي ڏ هائيگو په فني او فڪري ارتقا ماپه خپل
 مضمون ”ڏينٽو ادب ڪمپيوٽر هائيگو“ ڪيڻي تفصيلي خبري
 ڪري دي نوبن ڄاڻه به نه وي ڪه ڏينٽو ٽيڙي په حمله ۾
 شاه اووايم.

دا حقيقت ده ڇي ڏٺي ڪن توصيفي اڙخونه شته خو
 خئي خويونه ٽي داسي هم دي ڇي ڏ تجرڀي او ارتقا بچي توان
 نه لري او په ذهنونو يوه سترڀي ڪوونڪي خاموشي
 خوروي. ڏ مثال په طور هره ٽپه ڏ ”يا قربان“ يا ”لکه زار“
 نه شروع ڪن ٽي ڏ دوستونڪي يا اورڀدونڪي په وينه
 ڪيڻي ڏ يڪانيت زهر خوروي. اوددي ڏ انگورو ڏ ملاٽره
 بغير يوقدم هم وړاندې نئي ٿي. البته خئي پوهان ”يا
 قربان“ ڏ ٽيڙي لازمي جز ونه مڻي. بجز تقدير ددي نزايمي
 اڙخ نه يوطرفته دوپده خبره دا ده ڇي ٽولي ٽيڙي په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنگ ڪيڻي وي او په هيڏ
 حال ڪيڻي ڏ خپلو ٽاڪلي شوو او اوزونو دائره يا حصار نه
 شي ماتول. او ڏ خپلو سرونو له جادونه نئي راو ٿي
 جي زما په خيال ڏ ٽرگيٽ يو رخ ده.

بناغله پروفيسر داورخان داود ليکي
 ”ڏ ٽيڙي خپل يو غنڌوس او محسوس هيٺ Form
 بحر يا اهنگ (Rhythm) ده ڇي په يوه نيمه
 مصرعه ڪيڻي يو ڇهر اوڀر او طويل مفهوم بيانوي“

نه پوهينم جي بناغله داود صهب ڏ يوي نئي
 مصرعي په ڏڪر ڪيڻي ”يا قربان“ په شاه معلمت نظر انداز
 ڪوي. بحر نوع زما منڀي په معنوي اعتبار ٽپه په ڪوزه
 ڪيڻي ڏ سمندر بندولو اعجاز ده خوداهم حقيقت ده
 ڪه يوه ڇهره بناخته پنگله هم وي او يو رنگ جامه
 اغوستل ٿي وظيفه ڪري وي نو ڏ ظاهري لباس يڪانيت به
 ٿي ڏ بناخت ڏ گهڻو اڙخونه نه ڏ ذوق او دلچسپي سترڀي
 بل اڙخ ته واروي اوس ڪه هم هغه پنگله ڏ وخت ڏ تقاضو
 مطابق ڏ نوي فېشن معقول او رنگارنگ جامي واغوندي
 نو ڏ ڙوند شومره سڀڙي به ٿي ٽيڪلا ڪانوته ڪچڪول په
 لاس اودرڀدل غوره ڪري. نو بايد ڇي ڏ هائيگو منگدين
 او مخالفين ڏ اصولي سياحتونه قطع نظر خپل قيمي وختو
 بي ڄاڻه ڏ ٽيڙي په وکالت او ڏ هائيگو په مخالفت ڪيڻي نه

ضائع کوي. بلکي ٻيہ دي د نوو، مناسب تجر بوسره اشنا
 کري او داسي هيٺي، داخلي او خارجي تجر بي دي په کني
 او کري چي د فكري رفعت سره سره پکني په هيٺي او
 ساختياي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خودا کار
 پر رياضت، لوه سوچ او هنر مندانه جرات غواړي. کيد
 شي چي حني پوهاند دا هم اوواي چي د هيٺي تجر بوا تنوع
 دا عمل به د ٽپي پيژندگلو ورکه کري. دا هم ممکنه ده
 چي يو نقاد خوله راپورته کري چي د ٽپي خپل خاص او
 معلومه وضع د ٽپي ديټا او استحکام ضمانت دے او دا چي
 دا خاص رنگ په ذوق او ذهن بيخي د ستومانۍ لري نه
 راوي خو زما په خيال به دي ماورن اړي کني به دا قسم
 خيالات محض يوجند باقي رد عمل وي يا دعادي نشي
 د اضطراب کوکه به ورته وپل زياته بنا وي. ماته
 پته ده چي کاسه په حائے پروت وي نو دروند وي خو
 هوبنياران دا هم واي چي اوبه په حائے اور پري نو
 دستر شي او بيا تخليقي اصناف د کافي د جبود خاصيت نه،
 بلکي د اويو د روانۍ او تحرک د خويونه په خپلو بوژوندي
 اوسي. هکله زه غواړم چي په ساختياي اعتبار هم په ٽپه
 کني د بيدلون مناسب تصور يکونه لامل پکار دي. ددي
 وضاحت سره چي دا به د ٽپي د ارتقا هجي وي نه چي د
 ٽپي د انقطاع. اوکه چري دغه تجر بي د ٽپي د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلي پني مضبوطي کري.
 گني نو په بل صورت کني به ئي ادب پخپله د نامقبوليت
 فصله واوروي.

دا هم حقيقت دے چي حني نوي شاعرانو په ٽپه
 نه صرف تضمين کړے دے بلکي ورله ئي د يو مستقل صنف
 شکل ورکولو هلي خپلي هم کري دي. بناغله سعيد گوهر ددي
 فارم او هيٺ تعارف، په دي ډول کوي.

”دا د ٽپي د رومي مصرعي نه شروع شي او
 په دريمه مصرعه ختم شي. ددي منج تر منجه شپږ
 نورې مصرعي چي د ٽپي مضمون سره تعلق لري
 هم وي. اول شعري د ٽپي د اولي مصرعي سره
 هم قافيه وي. د دويم شعر دواړه مصرعي ئي
 خپلو کني هم قافيه وي. دا ددي صنف اوله
 برخه ده. ددي وزن د ٽپي د رومي مصرعي
 مطابق وي. دي نه پس دويمه برخه کني خلور
 مصرعي سره د ٽپي د آخري مصرعي وي. دا
 دواړه د ٽپي د مصرعي سره مترف او هم قافيه
 وي ددي وزن هم هغه وي چي د ٽپي د آخري
 مصرعي دے.“
 مثلاً:

اندېښني مه کوه جانانه

داخو دي باسي له جهانه

دا به دي کور جوړ کړي په زړه کښي

ستا د گوگل په ښاريه کښي

خان ترې ساته بچي اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه کلونه

حکله خي وایم چې وېر مه کوه غمونه

اندېښنو خو اړکړل تر شود و سپين بشرونه

لوستونکي دي پخپله فصله اوکړي چې په دي تجربه

کښي ټپي د محبوبې د قلا صورت اختيار کړي د او که نه.

او دا هم چې دي شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په

خيال دي عمل د يو نوزايدده صنف د تعارف په قربان کي

په قرباني کړي ده. حکله چې په ښوولې شوي صورت کښي

په ټپه کښي د داخلي تجربې او هليتي تنوع هېڅ نموني په

لاس نه راځي او د ټپي خپل شناخت پکښي هم ورکېږي.

(لهذا تجربه بعض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو

صنف د پرمختگ خيال پکښي ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه ايز

هم د د مستقل عنواناتو تر لاندې ازاد نظمونه ليکلي

شوي دي او اخري دوه مصري ټي د ټپي وړميو مصرعو

سره په قافيو کښي تړلي دي او بيا ټي د يوې ټپي په تړون

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه غروچ يا کونکس

ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا او وایم چې د

ښاغلي سهيل خټک ټپين هم د ټپي په سترگو کښي هېڅ

ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنگ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښي

د تجربې په خيال ترخپله حده کوششونه کړي دي. خو

دا کوششونه هم کم اوزيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپين

سره مماثل دي.

اوس که زه دا او وایم چې دا ټولې هلي خپلې د ټپي

هليتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښي د ټپي د

پيوند کاري او قلم گولو هېڅ دي نوزيات موزون به

حکله وي. چې په داسې واره صورتونو کښي د ټپي په

قديم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غور هېدلے

بلکې د نورو گټو لندو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې

جامعيت او اختصار ته هم نقصان ورسولے دے. لهذا

دي سلسله کښي داسې تجربې پکار دي چې د ټپي د مزاج

تکمله خو وي ولي د ټپي د فطري او فني غوښتنو او

خورو ورو امکاناتو داسه نه ماتوي يعني ساختاتي ارتقا

دي د ټپي د فضائي سرحد ونونه بهر نه اوځي چې د

انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دي د

خپلو کړو وړو مطابق خان ته د نوي ادبي تحريکونو رنگا

رنگ جاڳي ضرور اغوندوي. خود لباس دپاره دي خپل وجود نه لندنگ کوي. هيله لرم چي لوستونکي به تما په اشاره پوهه شوي وي.

بصر حال د خپلي موضوع نه د يو خاص قسم گهرن او خنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چي دا بحث چي په ښه ده هايښوښه نه ده. د ټپي په موجودگي کښي د هايښو د تخليق جواز نشته يا هايښو زمونږ د خاورې سره هڅه خپلوي نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبي او ادب ته څه فائده ورسول شي. او د هايښو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زيان او تاوان ورسېدل دے.

زه دا خبره منم چي هايښو د پښتنو د خاورې نه لارښېدل شعري صنف نه دے خو ولي که يو بهرني صنف د پښتون د تهذيب او کچې د ارتقا او احيا ډمه په خپل سر واخلې او ښه په ايماندارۍ سره يې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورته ددې خدمت گذاري دا سزا ورکوي چي د سر غوڅولو فيصله يې صادره کړي. کله هم نه ځکه چي پښتانه د خپلو وفادارو په مرگي مرگه او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځني پښتنو ناقدينو د هايښو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت دے چي هايښو په دومره لنډ وخت

کښي په پښتو ادب کښي ځان ته دومره لږ مقام پېدا کړے دے چي تصور يې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چي ټپي چي زرگونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبي زوړ او قديم زرخيزه شعري صنف دے. اکثر و نقادانو هايښو سره اوږه په اوږه اوډوله او د دواړو تقابلي شروع کړو. زما په خيال د ټپي او هايښو موازنه پخپله د هايښو د مقبوليت او بريالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چي هايښو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اگامو راغلي ده. چي يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښي خپل طبيعي بلوغ ته هم نه شي رسېدلې ولي په هايښو د پښتنو په سيمه نه صرف ځواني او چوپن راغلي بلکي د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپي سره يې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خود شپږ زره کاله استېلاص صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولي که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼي ثبوت دے چي هايښو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکي د پښتانه يې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځني خلق د هايښو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرگندېږي چي هايښو کښي يې کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چي کمزوري ځينو نه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوند دے نه شي ساتلې زما يقين

دے دهايلگو د منكرينو پي حايه ضدونه به هاييلگو د
اسهان رفتونه ته يوه نه يوه ورخ خامخا ورسوي دا
مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې رنډې نغښې ، ژور آثار او
ژوندي شهادتونه رابنکاره شوي دي .

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گڼي
زه هاييلگوله په تپه قوتيت ورکوم نو د بريد به کوي .
زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دي
پښتو ژبې ته راشي . چې ژبه او ادب پرې وده مومي . ذوق
ته پرې تکين رسي . ذهن ته تفریح بخښي . ضمير پرې
دابېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي .

زه محسوسوم چې د ټپې او هاييلگو خان خانته مېدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه يو بل سره په ختي موقعو مرسته ضرور کوي
خو د يو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې
دواړه مباحثو يا وجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړل شوي اصناف دي نو د يو غندنه هم عقلندي
نه ده . بله دا خبره چې اعلي ادب په موضوعاتي او منفي
دواړو حوالو د جغرافي بندېږنو ، نسلي امتيازونو او
طبقاتي تقسيم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بيا په

دې بنياد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث گرځول هېڅ
دور اندېښي او دانشمندې نه ده .

بنکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خواخوږي نشي کېدے . څوک چې هاييلگو د پښتو
ژبې نه ويستل غواړي او نه اوس هاييلگو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کېنو سترگو
اوگوري .

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچر اردو څانگه

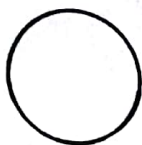
اسلاميه کالج پېښور يونيورسټي

مأخذات

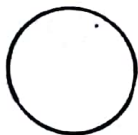
- ۱) آزاد اسفند، د اظہارہٴ ھايلکو تجزیہ، ورخ پانہ وحدت پبلیشرز، ۹ مئی، ۱۹۹۸ء۔
- ۲) اظہار اللہ اظہار، راتہ غور و نوکبئی بنگری شرنکوی سلمان پرنترز جنکی محلہ پبلیشرز، یکم جنوری، ۱۹۹۸ء۔
- ۳) اسپر مگل، ایک نوجوان شاعر، اظہار اللہ اظہار ورخ پانہ مشرق پبلیشرز، ادبی ایڈیشن۔
- ۴) مشتاق مجروح یوسفزے، ائی اینڈ کو ھايلکو، غبر مطبوعہ۔
- ۵) اظہار اللہ اظہار، راتہ غور و نوکبئی بنگری شرنکوی سلمان پرنترز بابو محمد روج پبلیشرز، یکم جنوری، ۱۹۹۸ء۔
- ۶) اسپر مگل، ایک نوجوان شاعر، اظہار اللہ اظہار ورخ پانہ مشرق پبلیشرز، ادبی ایڈیشن۔
- ۷) مشتاق مجروح یوسفزے، ائی اینڈ کو ھايلکو، غبر مطبوعہ۔
- ۸) ایضاً
- ۹) ایضاً
- ۱۰) پروفیسر داورخان داؤد، لپیہ او جدیدیت، ص: ۹۷۔
تماس پبلیشو کوپتہ، سلسلہ نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔

- ۱۱) پریشان داؤدزے، ورخ پانہ وحدت پبلیشرز، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ء۔
- ۱۲) خبری اتری، پبلیشو اکبری، وخت یوونس نیپی، جی، ۱۹/۱۰/۱۹۹۷ء۔
- ۱۳) اباسین یوسفزے، ہائے کیوں، ورخ پانہ مشرق پبلیشرز، ادبی ایڈیشن۔
- ۱۴) ایضاً، ایضاً، ایضاً
- ۱۵) زیبر حرت، ادب بازار، ورخ پانہ وحدت پبلیشرز، ۲۳ فروری، کال ۱۹۹۸ء۔
- ۱۶) اباسین یوسفزے، "ہائے کیوں" ورخ پانہ مشرق پبلیشرز، ادبی ایڈیشن۔
- ۱۷) پروفیسر داورخان داؤد، لپیہ او جدیدیت، ص: ۹۷۔
تماس پبلیشو کوپتہ، سلسلہ نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء۔
- ۱۸) سعید گوھر، "د پبلیشو شاعری او وکھ اصناف" اولس کوپہ، ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء۔
- نوٹ:۔ حوالہ نمبر ۱۸، مقالہ نگار د مقالی تلخیص دے چھی د گران پروفیسر داورخان د قلم کاوش دے۔ لہذا د ہغوی یہ شکریہ او جہرہ مننہ۔

نشته پروا که سنگسار بزمه زه
مرمه په ده دي چي داسي نه دي پکار
کاږي دکمل په لاس کښي خونده نه کوي

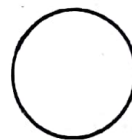

نن ي له هرڅه نه يقين پورته شو
مياندي چي هم بچو کښي فرق کوي
اوس به دچا جولي ته خان غورځوم

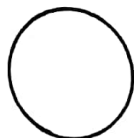
رې دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس درکښي غښي د ژوند پاتي نه دي
زامن د پلار مری ته لاس اچوي

د پر گنهگار يمه خو ما اوښخنده
رېه منت کومه ما سره بس
له مرگه پس حساب کتاب مه کوه

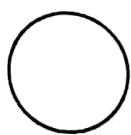

اے د کلهم انسانيت رسوله
تا چي څرگند کړه د ژوند ټول رازونه
رې سلسله د نبوت ختمه کړه

چا جينكى په لاره كړې نه دې
وېل مې سترگې به اوس نه پټوي
ورته زما د وينې ډرپ خټه دے

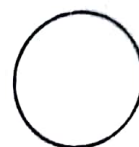

وايي جانانه بي اسرې مې نكړې
زه به كيله خه د پردو نه كوم
چې خپله مور راباندې كور وړانوي

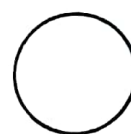

پرې به هوارې كشي شې بلا
كه د خپرات نه د خانانو د مرگ
غريب د خپل واده ډوډۍ سازه كړي

رانه په چم كښې دشمنې جوړې كړي
مخې كړي مانجه بيا مې نه پېژني
مور به د بنكلو په سر شرنه كوم

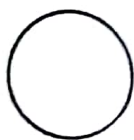

مرگ دې د داسې پښتو پرده شي
چې د انگن څكلونه او شو كوي
ترېنه ظالم له كهدسته جوړه كړي

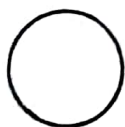

خه په سكون سره ژوند ون تېروم
يو خوا پټې كښې اوبه خور كومه
بل پله اور بل كپم دومه واچوم

يم بي روزگارہ انٲرويو له ٲمه
مينه كوه خو راٲر غاٲه نه شي
ٲي ډ جامو استري مي مانه نه شي

بازار كٲي گٲي ٲنه ٲنكاره مخونه
خو مونږ ٲي اووٲني ٲادر كٲي په سر
زمونږه ٲٲي مونږ نه سٲر كوي

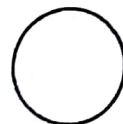

شٲريٲي ٲنه داده ٲي زٲه كٲو صبر
اوس ډ انصاف طبعي له چانه كوي
غله ډ قاضي كور كٲي ٲناه اخلي

ٲي ډي يوازي كٲم په نيمه لار كٲي
نو زه له ٲانه داسي ورك شوم لكه
ډ مياندو غٲٲي ٲي خالي ٲاٲي شي

بل ٲوك به ٲرنگ رانه تاخيلوي
دومره ٲاسته كه دډي خوٲ كاٲي وو
نوگيدٲانويه وو ٲول خوٲي

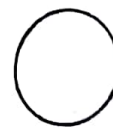

شٲر زه ډ كلي شريفانو كٲي يم
ٲوك ٲي لوٲم هغه مي قدر كوي
شمله ٲي جگله كٲمه غلا له ٲمه

خبر که دی سر نه لوپته پرپوته
چی طوفانونو کښې راگېر شي د ژوند
څوک بيه له يوبله سترونه کوي

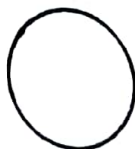

بيا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راوځي
رې دې جولي کښې زمونږ خبر واچوي

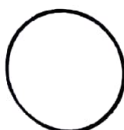

د لاسي کول له خو باران اسره وي
شېرې تېرې به راځي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نه نيسي
زه چې نامه د خوشبويو اځم
د کلي په څانگه باندي اور اوکي

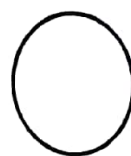

ستاې رځې د هېرېدلو نه دي
چې تصويرونه دي هم گورمه نو
وېم که مې ټول کله په کانو اولي

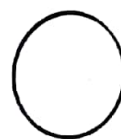

واي زما غريبې بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جينکې
راته ودونو کښې کالي پسخوي

په لوږو تندو ئې پروا نشته ده
وا ئې په گېډه دې نهره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپورې کا

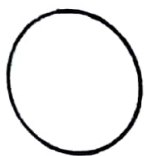

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو خمتا خو نه ده
چې ئې په لارو گن کوښ شېرېني

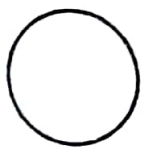

دا چې په خه فريب کينې گېډه ئې ته
ستا سر تېزې به هله ما مناي
که د اوبو لاره په ژونده نه وه

په پټو سترگو پرې باور مه کوه
شېرېني پام کوه چې تېر نه اوځي
د ملا منډه د جبات پورې وي

عبتونه مجبورو او خورل
خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژاړې چې مې سر غوڅوي

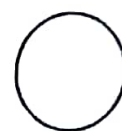

بې حايه نه دي ويرېدل د ښکلو
زما د تندي انتها داسې ده
بټ هم رپېږي چې زه ساه اخلم

بشار د پندو دے تاته بنه پته ده
ته د کشتو ولونه مه پرانيزه
تور د سپوږمې په لمن پورې نه شي

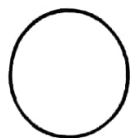

رب دې کړې خبرخودا شگون بنه نه دے
پنځله دولې کني هغې کور ته لاره
پلار چې ئې چاله دې خوانان وړلي

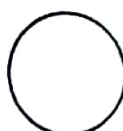

خه ننگيالي دې قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کني مدام
لوڼه جولي ته د دېمن غورخوي

ناپوهي خبرخو بي حسي خوره ده
بټ خو ساکاني اختلې نه شي
خوک به په کاني کني قلم گروي

خاوري به پوه شو د تعليم په مزه
مازيگره چې شي چپو ته د سيند
کتاب ورلپه کړو چکلان لاسو

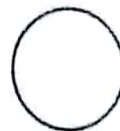

خان کني خوک توان دتاشې نه دري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
خوک د پېر يانو په دولې پسې جي

سڀيٽيس زمونڊن ڏ لاري ڇنڊا ڇو نه ٿو
چي اشارو ورته ذره اوکرمه
نو ڏ بنگاي نه په يو ڏو را اوڻي

زهره اخر صبر ڪري سلو ڪٽي وائي
کوه چي هر چا سره مينه کوه
خو شي له خان کورته را اورسوه

په هنج فریب دلاسه ڪن به نه
کت چي پردے شو خود نهي شي شو
ستري مي نه ورتي که ڊپر سترے يم

زهره ڪٽي ئي اور ڏ مينه بل ڇنگه شي
ڏ چا په کور ڪٽي چي شير يني زما
لوپه رونهي انغري ميه پراته وي

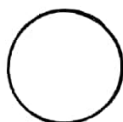

خمه مدام ڏ هو اکانو په رخ
يم ڏ پير يانو ڏ دولي په مثال
خان راتنه ماء سپاره بي کوره ناهي

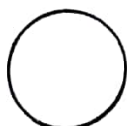

شونڊه مي رو ڏ چي شنه ڪٽي
اوزه په دي سوچ ڪٽي رگير يه چي
دوه توري يو تڪي ڪٽي خائ ڇنگه شي

اوس به په دې کښې تاته خه وایمه
زار شاه ستاله سادگه شیرینې
منې زما اوخوبنه خپله کوي

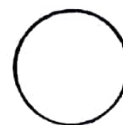

د برسنډې کملې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته کې مدام
تور به دې پورې په لنده نه شي

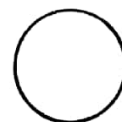

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرگ حساب شوې شیرینې زما
خولې تاه توکلې لارې نه راجې بیا

دارې وهمه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلې وو رنگونه زما
خو که دې سترگې پټې کړې نه وې

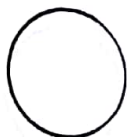

زه خو دنیا ته فرشته بنکارمه
بیره له دغې ویرې نه خرایمه
چې اصل مخې رایه ډاکه نه شي

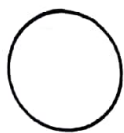

خه بې حسي ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالی د وطن
زه هنی مون باندي بېگم سره حم

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تلو دلاسه کښم نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

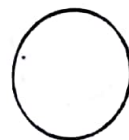

بلا ختلي دي په سر رقيب
خدای شته چې نور ورته هېڅ نه وايي
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

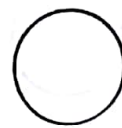

د مينې لار کښې چې ټيندک شمه زه
شړينه اووايي په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دو ولي ي

وايي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننگۍ ته غاړه نه بدمه زه
مخ به مې اوس کفن کښې هم نه وينې

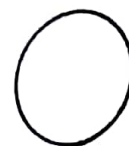

نن يوې بڼې خپل خاوند ته ويل
سختې بې حايه په وړو مډکوه
ته چې زلمی و ټابه څه نه کول

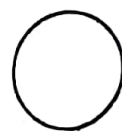

له سپينې بڼې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرېسته يمه زه
ته څومره وران وي تاته ښه پته ده

دا قافلې دې په سفر کېږي اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وايي چې نن هغه سېلاب يوړله

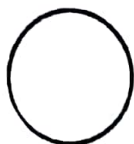

شیرینه وايي له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

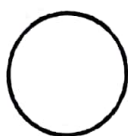

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کېږي نه ده
وايي که اور ته موهم واچوي نو
د مشرانو وېسلي به منو

ماڅه غوښتلي وو او داڅه اوشو
نن مې له هرڅه نه باور پورته شو
چې مې د مړې کېدې چېچل اوليدل

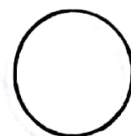

دلته انصاف د چيند خانو ټول د
پرېښودنه که داغ دې په لمن پرېوتې
سربله دې اوبايي لي که پوزه کوي

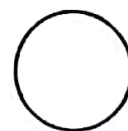

او وايي خپل عزت پخپل لاس کېږي د
چې شوکوي مانه زما لويې ته
نو ستا شمله به څنگه جگه ساتم

غوښتنې ستا ټولې بڼې داسې دي
لکه چې چرکه څوک په زور اونیسي
او ورته اووايي هاگی و اچوه

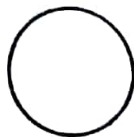

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دي ما به هېڅ ویلي نه وو
خو واره چې خولې مین و اوخوړې

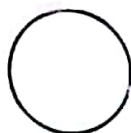

خوانه خوایي او د سپرلي مازیکس
داسې په یو بل کې غرق شوي وومون
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دي کار کېنې زمونږ کار نه لري
حد کېنې دي اوسې گنې بڼه به نه وي
مونږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

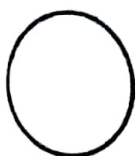

تېښته د ژوند له تقاضونه کوم
هر څه په سر سترگو منم شیریني
خو کوټې او یو کېنې ډوبېدل بڼه نه وي

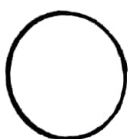

خدایه شته دشمن مي خوشحالېږي په څه
دا خو مي لويه د ژوندون گټه ده
چې محبت کېنې مي تاوان کړې دے

دوسره پوهېږي نه ماشومه ده لا
خان ترې بېخي ورک شي چې ما اوويښي
لا حادثو هوبنياره کړې نه ده

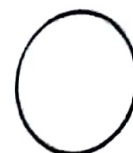

خوارلس کلېزي پېغلي ماته وييل
پوهه په بختا ده په عرونو نه ده
تابه دا خپلي تجربې دهوکه کړې

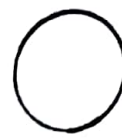

خوشحالېدم ورته بي حايه هې
چې دکيرېږي تېبتي مې اويدلي
پرې مې کړې نن خان له د برېتو خو کې

منم فرېبا دي خو صحرابنې د ژوند
ستا خواني مرگ مكي مكي گوانبون
د محرومي احساس په شاتېبوي

خان پخپل زورباندي ژوندے سانه
گني نوزه خو د قاتل اوښکه يم
ماله به شوک په زړه کېږي خائے راکوي

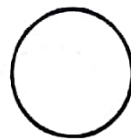

ژارې له سره لويته لرې کړې
وايي بهر له کوره شي مه کوه
گني نو خان حلالوم لاليه

شپه کڻي له کوره پښتني نه اوځي
مرگ دي روا دے خوځه خپل کاله ته
د نهر خاته نه مخکني خان رسوه

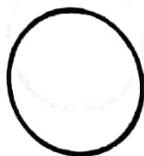

زما د زړه داغونه پرق اووهي
سپوږمې چې کور جوړ کړي نو ټوله شپه بيا
ما سره ستوري پټه پټوڼي کوي

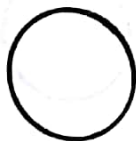

بي وفا نه يم خو شپه زما
د زانو سېل چې لا روان اووښم
زړه زما هې په هوا غوندي شي

پدې دوه څنگه په تا ملا وټرم
وس چې دي اوسې بي خوندي نو ته
د خپل مېړه خبره هم نه مني

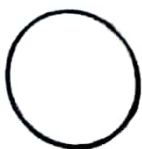

هرو قلم ترې راخستې نه شم
ماشومه سازه کړي له خانه وايي
راله په لاس باندي گهرې جوړه کا

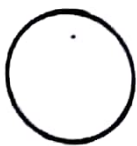

ددي خبرې په مطلب نه رسم
وايي چې ستانه زه اوزکاره شمه
بيا به څاروو ته بوټاوه کومه

مهرانه شوه دهره د پنتو پالنه
پلارې په موبن باندي جرگه کړې ده
نورې د شپې تياره کښې کور پرېښه ده

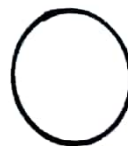

غله راختلې دي په کور، غلې شه
سوج ته مې پرېږده که خه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

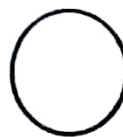

راوړي چې ماله پلوښې د سحر
شوک مې پلوقدرې هم اونته وينې
کورته د شپې تياره کښې خان رسوي

خوچاته خه اوچاته خه بانه شي
د شلو ژرندو که راوځي وي خو
مېر شوي اخر د لوپښې پکي کښې

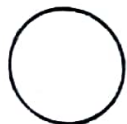

خلقو په ما بديگسايې کړي دي
ثابت که يوجرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

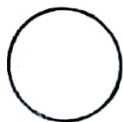

نوره مې هېڅ باندي پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې ټيندکه

ادوایی نہ پوری کوم نکرینری
رانہ چی بل وطن تہ چی مینہ
نو سرہ لاسونہ دی بہ شرق اوگی

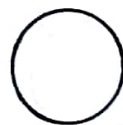

د پینتی کومہ ادا او پستایم
بہ کومہ ورج چی زہ پہ کور کینی نہیم
لہ آییئی نہ ہم سترونہ کوی

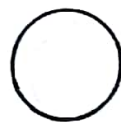

خوک ورتہ پورتہ ہم کتلے تھی
آچی سرتورہ را اوچی لہ کورہ
قول چاپہرچیل تھی لوپتہ لوپتہ

طوفان ی یونی جولی تہ دچا
وایی نور ویراندی چی نظر نہ نگي
لاس رالہ راکپہ گنی غرقہ شومہ

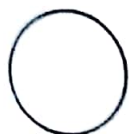

بہ ژوند کینی گتہ او تاوان خہ وی لا
پرین دہ چی غرق شومہ پروا نشخو
چی د وادک ارمان ی اورژیدہ

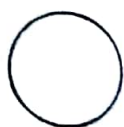

سور ی ن پلار تہ بہ حیرت اووہل
خدای شتہ چی لور مو وادک کپی دہ نو
اوس ہلو مو بن کرہ مہلہ نہ راجی

د ښار ماحول درنه څادر لري کپو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شونو
شوي به کوټي ته په يو دو دننه

وايي بي حايه طبعي مه کړه له ما
اوتپه دا تپي په سپوري گني
څوک به سپوا مانه خرابه نه وي

زه ئي له خان سره مېرلن کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس د کس
پېغلي انگن کني په خړپوسو شولې

سارو سارو اهوڼه ښله کوي
ستا د خواني تاو چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول د واورې بتان

زه څه تپوس کوم او ته څه واي
يوه خبره دي هم روغه نه وي
تا جوړ په اوبن باندې سورلي کړې

خوښه دي خپله ده خو ياد اولسه
گډې به تل خاورې په سر بونډي
چې د خاوند سترگو کني خاورې نولي

ييم دُ تعبير دُ بلاگانو خوراک
په کوم فریب باندي دھوکہ کوټمان
ياران په بېلہ باندي پيا زگرځوي

دا بنه انصاف دے افرين شه په تا
يو خوا اوښان خلق په بېلہ وهي
بل خوا څوک گفټ قدرې کولے نشي

پردي وطن کښي ي زړه خورغوندي شو
له خانه ورکې بنايسته پېغلوکې
سافران درسته يادېښي که نه

منه داچي ستا د زور نه رسد
خوچي زما گريوان ته لاس اچوي
نو ستا شمله به شو کومه له تا

ستدگي په ما باندي بښي توري دي
کورته په ډېره موده پس راغله
په سرو جناو ي استقبال ماکوه

دومره زبڼيلے ييم د ژوند حادثو
اونه چي هر کورکښي مېوه اويښي
په ما د کانو بارانونه کښي

خبرې پټې پاتې کيږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوکندې
وايي خوشبو ستا د بدن رازونه

خوږې راته وازې حادې اونسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته وپل چې کله مه پرېږده خو
مې کېده نه ځکه تېر ما بنام ئې
د بنار په چوک کېږي خو دکشي اوکړد

خاوري د پکنک په خوند پوښ شمه زه
ذره هم خپلاسي ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکمان گموي

دا نه چې پوښ نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پيې باز پرېږدمه

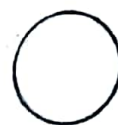

منزل ته گڼې مرحلې پاتې دي
لا د کښو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار گڼې تيندک نه شمه

خدا ئے شتہ پہ خیلو کئی خہ پس پس کوی
خانونہ غلی کوی چي ما اوویني
خہ رازداری خوشته د مور او دلور

زہ چي د سیند چو تہ گورمه نو
راشی پہ سترگو می لاسونہ کیندی
وائی خہ اووایہ چي شوک یمہ زہ

بنہ روغ رمپ یم چي بھر یمہ زہ
کور تہ چي راشم نو بی حالہ شمہ
چا جو پپہ ما بانندی تاویند کرے دے

دا حقیقت د چاندہ پپا خونہ دے
درنگ سپر لو پسی پندین و حکہ
مونن پہ صرا کئی اوپہ خور کرے دے

مونن بہ سپور می تہ وو پخوا ختای
افسوس خودا دے چي زمونہ دکور
درشل کہ او درین پی، دیوال پی یو پی

بگري پہ لچو کئی پہ خیال شرنگوہ
چي پہ سینہ کئی می غورنگ راشی نو
پہ دریادونو کئی کشتی لاهو شی

هَان چي دي ما باندي ناجانده كرو، نو
نور به سواله دي نه خه وایمه
بگري دي مات شه د پینزیو سره

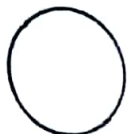

دي ستم به خه تعبير کوي خوک
بنه چي مي غرق کري نو شهرينه وایي
توبه توبه داسي به بيا نه کوم

چي هلو خلوکني د ژوند گيري شوي
د ميانو تينو کني شوده اوچ شولو
دا نو نده به چه چا پسي چي

غم زمونږ ټولې خوشعالي اوخوږې
عسرونه او شو چي زمونږ وطن کني
ختي روژي شي خو اختر رانه شي

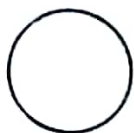

ورسره ډيري مجزي دي منم
خو زه د بکلونه ټپوس کومه
د زړه دا رنج علاج مي چاسره د

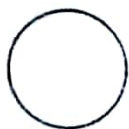

دا لپونه يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په ترکي فضا کني
خوک شته چي لاس کښي په سر د ټيم

ثوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
خه چې ارمان د زړونو اورژو
څوک د اخت په ورځ روژه نه نیسي

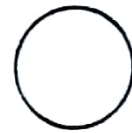

سأه راله د وبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طبعي دچا نه اوکړم
دکهل سينه کښې هم دکافي زړه دے

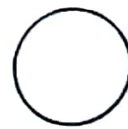

دخدائے نه اویرینه ، غلے شه بس
سکڼې مابنام دے لارو نمر پر پوتنه
خوله به دي گوڼگله شي خبرې مه کوه

دومره خو حق شته په دي ښکلو زما
چې ئې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
د بناستونو ، د جمال شاعر يم

دي کښې به رازخه وي پوهين مه نه
په سمندر چې بارانونه کښې
او سوزي تندي نه زمونږ فصلونه

خاوري په سر باندي انبار شه په زما
وېنل ئې چوک کښې چا بر بنډ کړمه جوه
مور چې د لور له سره شال راښکلو

قد ي لوتېږي
او جينگي د کلي
ماتنه پښتېږي

غم ي لب سپک شو
ما ايښي ته کتل
خان رانده ورک شو

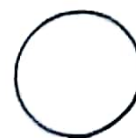

مح نې بد رنگ شي
چې پيري هوا اولي
ايشنه رنگ شي

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوبدي ماږه شو
خو ملکان د کلي
د لوبې مږه شو

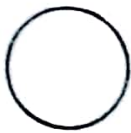

خسه چې وړاندي
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

ستابه تلوار وي
خوکه د پلار وي نو هم
ژرنده په وار وي

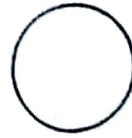

خوک وارخطا دي
راسته چې واي دروغ
وايم رښتيا دي

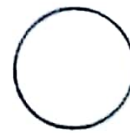

پېغلي چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لارې راځايي

اور د سينو کښې
شپړينې مه ډوبېږه
په گوتې اوبو کښې

خان باندې تنگي
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنگي

لوټې شو اخلاص کښې
اووايه پاتې شېه شو
د کله په لاس کښې

په ٽال ڇي ڄاڻي
ڄاڻي زره ستري پڻي
اور ته ورداڻي

ڇي ڇي دي ٻنڪل ڪورم
خدا ٿي ته ڏهر ٿي سي
خاوري به ڪل ڪورم

نيت دي خراب ڏي
ڪڍي نو هر وڪڙ
ڪل ڏ ڪلاب ڏي

دا منڊو ٿري
په هر قدم شوخوي
ڏ خلقو ڇري

اور ڪڍي انگيستي
ستا تصويرونه ڪورم
خوب رانه ٿي

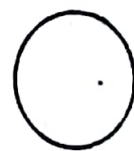

ڪور ته دي زرخي
ٿرنداه ڏ سوال پاه اوڀو
ڇرته ڪڍي ڪري

سَاه اوڻِي مانِه

پِه کومِه لارِي تَه

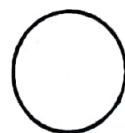
دُ زِرُه درمانِه

منزل دِي ورک شِي

پِه تُولِه لار چِي سِرِه

لِه بِنِي سِک شِي

جَنگونِه کِپِي

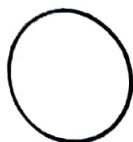
پِه تَوِيوَدُو دُ وِينو

تَنَدِه ماتِپِي

وِينِي بَد تَل شَكِي

چِي دَا بِنَارِيان هِپِشِه

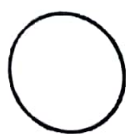
پِي دُ بُوَتَل شَكِي

نَمِر چِي پَرِپُوِي

سَتَا لِه کَرِپَوَان نَه زِمَا

لَا سَوَنِه اوڻِي

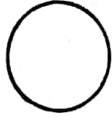
بِل پِه مَا اور دِه

دُ اوِنِکُو دُووُ خَاخکُو کِنِي

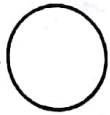
نِي حَدِه زور دِه

۱۰۳

یو خوب او خیال دے
کارغه زده کرے کله
د زړې چال دے

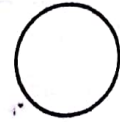
داڅه ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د بنار بازار دے

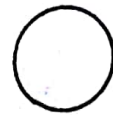
زړه مې غرقاب شو
د اوښکو یو څاڅکې هم
ماته دریاب شو

۱۰۲

دردونه زیات شي
زړه مې په واک کېښته دے
سربه مې مات شي

بارانے ورېښي
په زړونو اور بيلوي
ويښي خټکېښي

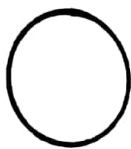

سپړلي پچي لار شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي وېجاړ شي

شماری بس ستوری

د شپې راپاسوي ما

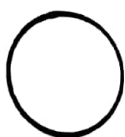
کار راله گوري

کيننه کم بختي

څوک دې ميراته نکړي

د چلو لبتې

ستدرې واځي

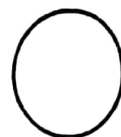
را ټول دې نه کرمه زه

مر شومه هاي

خوشه فنکار ي

د پېغلو بت سازوي

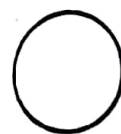
هسي اوزگار ي

غرق شوې لاري

خوراک او څنګاګ چي کوي

اوس په ولاړي

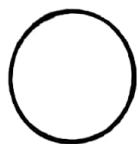

هسي به ونه شي

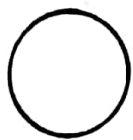
چي ترې اوبه نه اوځي

کوي به شنه شي

ڪور مِ زپه تڱ شي
چي نيمه شپه حجره ڪنبي
د بنگرو شرنگ شي

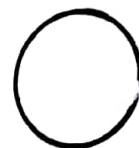

اوس هسي ٿاري
نه راجي خولي ته بهرتا
توڪي لاري

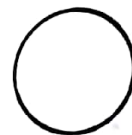

دا حه قيامت دے
خواني دي شوخه ده او
تصوير دي نت دے

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

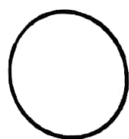

اوواي پوء شوي
ته چي مين شوي په ما
لاري توے شوي

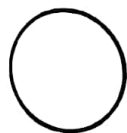

تیکاله غواري
لمبه چي نڪرم تنور
چي مِ ٿاري

واڻي ڪوڪو ۾
راته پڇڙي ٽپي
زه هائڪو ۾

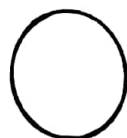

قصه خاني ڪئي
بنڪاري ڪارهه مخونه
په آڻي ڪئي

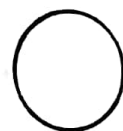

۾ په وسواس ڪئي
ڪلونه مراهوي نه شي
د چا په لاس ڪئي

خوشه دستور شو
پانه جي ستا زيروه شوه
نو مخ دي سور شو

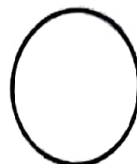

ڪور ڪئي تنها ۾
اوس به د زرهه زخمونه
چاته زه بنايم

ڙوندخه رنگين شي
ورهي تبتي په سا
اسان به شين شي

ستا چي ٻنڪالو شي
دُڙهه درزا تڙهه شي
هجو ٻه رو شي

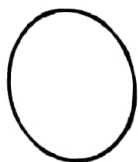

هي زما سپورے
واي هر شه منم خو
راته به گوري

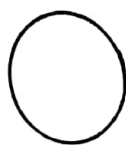

ژوند خومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زره مي ويخ دے

راته جغتېږي
واي يخني ډېره ده
واوري وږېږي

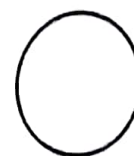

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو گل انډامه

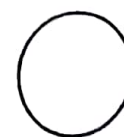

زما حيا ده
منم چي نور ستاده خو
بنجه زما ده

پندرونه نغبتی
پیغلی را اووتلی
له کوره تبتی

بنکاره به غلاشی
تاته چی گورمه زه
وار می خطا شی

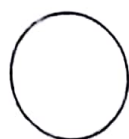

نپرونه درزبئی
چی آینی جوربئی
کافی ماتبئی

ژوند می رنگین شو
راکبئی مستی راغلابی
سرچی می سپین شو

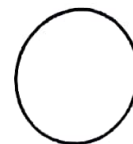

اوبه دی زور شه
چی ماتوی حدونه
خه نخ دی تورشه

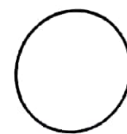

سرکه می سپین ده
به هنج هم نه پوهبئی
سودم ته شین ده

د کلي خلق خه رانده خون دې
خداي شته مري تاه به دې لاس پرېو
چې د هتيانو غلا په تپته کوي

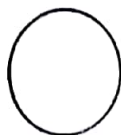

اووايي ټول د اکيچن کسه دے
ايکو ته هسي غوشحالېږې خله
خوک لېوني نه دې چې تا يادوي

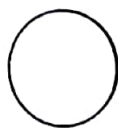

زړه غوشوي د اوازونو فرېب
چې ميټانو نه نغې هېرې شوي
نو په پنجر وکښي ئې مارغان بندي کړل

خومره سنگينه حادثه ده د ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې د وفا
يو بل تاه اوس د مينې خط نه يکو

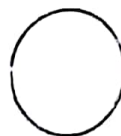

د خپل بنايست له زوره نه دې خبر
دراز قامته ، جادوگرې پېغلي
ډېر مې کچه کړي چې منتر پخوي

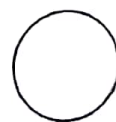

شېريني تاسره له دغې ويري
واده تاه غاړه اغودله نه شم
زما به تاسره کوښښ ماته شي

دا کتپه و نه په نظر کښې لسه
زه به له خپله کوره ورک نه وومه
که هره لاره د منزل لاره وه

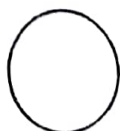

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وپل
بیا به د خپل طبعې له ماته کوي
چې زور سړي ته مې په زور وادوي

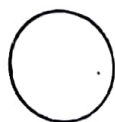

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي مې ټوله شپه د لوبې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي شوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوتې کړي په ادا د ډسو
او خپلو بڼو له جامه نه کوي

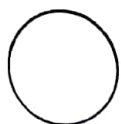

چې مې زما ديدن لاياد شي کله
بله قه او خپري په سره غره کښې
زد کونتر و سپل را والوخوي

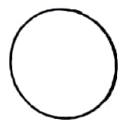

ناساڼي کړي که کړي نيازينه واي
د زړه په سر مې په ټوپک اولد
خو چرغکې په لاس کښې مه رانيسد

بي حايه ما سره ايرى مه وهه
دمه بس دمه وي كه هر شه واي
نه د چالور وي او نه خور وي دچا

د پيتنو پغلو تافي نشته ده
چي خوك ي او نه كړي تپوس نو خپله
ملااب ملااب خواني په كور زړه كړي

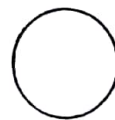

د ستومانى زيبگي ي خولې نه وتل
چي ستره مه شه ورته ما ووپل
د بونى شونډې يو رپ اونيوې

د زړه درزا ي په اختيار كښې نه ده
بنار كښې جوړ او شوله د هم چا و نه
د كور تمبه دې په يو درز لرې شوه

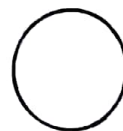

يوسمه چرتنه د ارمان جنازه
تا چي د كور ورونه بند كړل په ما
ماله به خوك په زړه كښې خاى راكوي

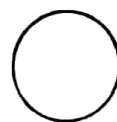

يوه جگړه كښې زمونږ د كلي
خلغو راټكل د اديرې حدونه
تول بيا د يو د بل په حد كښې مړه شو

پنځله چې مانه انځورويو اخلي
ساه په سكيندو شي خه په گرانوئي
ستاسوڅه خيال دے د واده باره كنيې

په چاپېرچل كنيې خرابه دومره دي
په كومه وړخ چې پرې سغتي اونكړم
وبم كه په خپله بڼه ظلم كوم

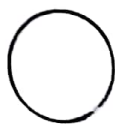

سرې قربان كړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خوتي به څوك په درمال كنيې كوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج ئې
خوري وري زلفي خوري وري كا
چې انتظار څوك د سحر نه كوي

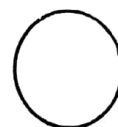

داسې خچور كړم از مېشتونو د ژوند
شېر يني ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړه دشته كنيې پراو نه كوي

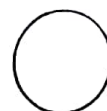

الله دي خبر او كړي په صدرچوك كنيې
كاري گليا دي اثارې ماتوي
او هسپان خپلو كنيې كپ لگوي

جرم دچا 'سزا دچا لوييه ده
يو د پوليس له سترگو خان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرشوي

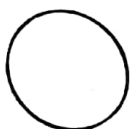

سپک راته مه گوري که غز نه کوو
گنې خوبونه به موهم کړو حرام
مونه دچا ميراث خواره خونه يو

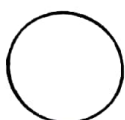

زړه ي غلبل، زلفي ي تار په تار وي
وېل ي زه وېره ي خونده يم
گنې نوته هم هېرېدې شي له چا

شېريني اوباسه زکوٰة دحسن
دافتونه نازلېني حکه
چې په وطن کني شوک خبراتنه کوي

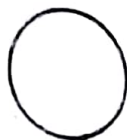

سر به بي حايه درله شه خوبوم
دپيتنوله هونيارى نه لوگي
کورونه وران کړي چې حجرې سازوي

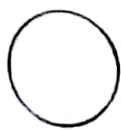

په خه پوهېني نه ماشومه ي لا
دروغ ربنتيابه دي بنکاره هله شي
کله چې ستا خواني مېوه اونيسي

چې څه بلا يې ته يې حله جيني
زما د زړه د قيامتونو دروا
خدا بگو دکاني بت کني ساه راوي

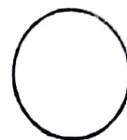

بيې د سرو سپينو خزانه شپري
درتاه خراب د چا نيتونه نه شي
کشي را اوسپه ماران پرايزه

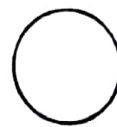

دا نظر وته به تيندک خوري ضرور
ستاسو د بيار کزو وېولارو کني
وه کلا لى سم کړ خېدلې شي څوک

لاس راله مه راوړه ناداني جيني
بلا گرمي ده په وجود کني زما
پام چې پتري چرتو لمبه اونگري

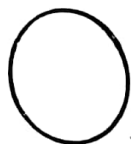

دېر تور زنان به داسې هم اوويني
چې يې سرگند شي دکناه رازونه
نور زر په خپله بنځه تور پوري کړي

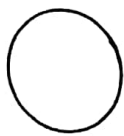

شپرينه اوواي په دېره مينه
چرتو خو لار غلطو لاديه
ويرېنم لار چرتو غلطه نه کړم

شهرينه او وائي قربان شم له تا
غزل غزا مي راخوريني په زړه
ستا هايكو رانه تپي هپي کړي

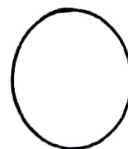

دوه ورځي ژوند دے تاته بنه پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېرمني
سرکشي پر بنده د شيطان مې منده

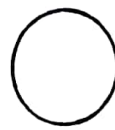

زما له خانه دومره طبع نه وه
خو چې قدم بدم د کالچ جينکي
راڼه په لارو کښي شيندي کلونه

د ژوند د حسن ننداري خه کوو
درانه پنلا ونه مو پراته دي په سر
کاله ته خو که چرته ملا نغه کړو

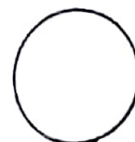

پر بنده چې پغلې ځي په خپله لاره
چپه ځي مه گڼي ستومانه به شي
توري پچو دي که راپاري شولي

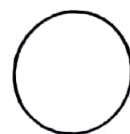

وايم چې ټولي ستوماني به اوځي
خو وې دا ارمان مي اونه رږي
کورته چې راشه نو لاسته شم

زۀ ئي له سترگو لگيدو اووېستم
ماله قسم راكړي چې غين مه كوه
او خپله ټول كله خبر كړي په هان

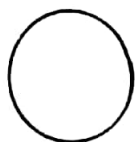

شكر دے سترگي زما اوږي نه دي
غريب سرے يم خو كل شاكې زما
د چا عشونو ته پسخېن مه نه

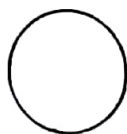

گن تصويرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نيمه شپه زمونږ كلي كښي
د سپو غيا شي، هكمامه جوړه شي

د حېرانتيا خبره ولي نه ده
غو ټي چې كل شي په قيامت كښي د ژوند
هان راته وېر خدا لگوي بېكه بنكاره شي

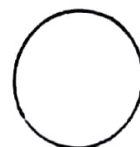

زنه مې اونيسي، سلگو كښي وايي
خلق خو خلقو باندي چل زده كوي
كور نه په نيمه شپه بهر مه اخځه

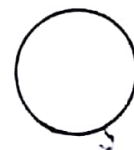

سیند ته کلونه ورگنډار کړي وايي
خه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه ميني کتابي ميني دي

چي د ياران شېبې رانکې شي کله،
هاغه ماتم شي راپه ياد د کلي
کچه کورونه چي اوبو اوږي وو

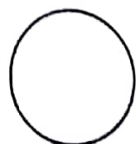

د انتظار هم خه حدونه شته دے
چي تر قيامته وي ولاړ دغسي
بيا عجيبو خلق قطار ماتوي

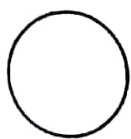

وي د بنايت د بني شمشاد حيني
چي خان دي نه پېرندۀ بڼکاري هسي
لکه په گنډو کيني چي اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوگه نه و ستا
شېريني ما په اسمانونو غوښتي
خه او کړم خدائے راله په زمکه را کړي

اول دي خان کني دومره توان را ولي
چي په خندا کړي قيامتونه د ژوند
په غلي دي تا سره سيالي نه کوي

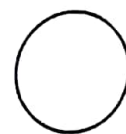

توي ويستي يو نوکر وپل ي
کور کني چي صېب نه وي بي بي ظالمه
چېر ناروا کارونه اخلي له ما

هر څوڪ چې څه اوکري، ربيبي هغه
لار کښي کښنه مه خپله لار اخله
ستا پخيل کور کښي هم تور سرې شته د

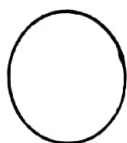

تاوده، ساړه که دي د ژوند اويدل
پېغلي مستي به درنه ټولې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه راشي

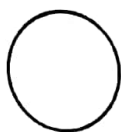

سترگي له دځي ويږي نه پرائيزم
زما د زړه په رنگي ټټو اوناه چوي
ته چې شپږيني پوکڼي پرسوي

زغم به کوي چېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مري ته وان چوي
د کور انگن کښي څوڪ دېوال نه وهي

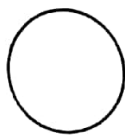

سمه شه بنجي په خپل حد کښي اوسه
زه د ټول کلي نه نفرت ورکوم
ته راته کور کښي دېوالونه وهي

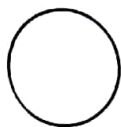

واورئ زما که ئي مني او که نه
که لږ مو هم سست کړو په بنغو پړي
بيا به ترې گڼي او بڼي چوپړ وي

شهريني زرهه ده ترم شوه نده
نماشي اوبسكي عبث تويوي
کانهي اويو کني وراسته کني کله

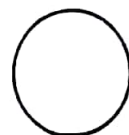

شنه چي مي شونده شي د قام د ورو
کله د چرگو د بچو بعري شي
اونخلي خپلو کني هيران بيلوي

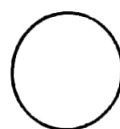

بن انتظار د عرومي مي اوکړه
ترخو چي چرکه کورکه شوې نه وي
نو په هاگو باندي بچي نه کني

زرونو کني اور د ميني بل کړي گني
بي حسبي دومره په ماحول خوره ده
سم پکني خدا بگو واوره کني سره

راقه ستا ياد داسي سرور راکوي
کله د ژمي په واورينه شپه کني
شوک په کمره کني انگي تي بله کړي

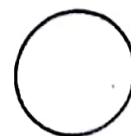

پهغلي د بنار پارک کني راټولي وي نن
وېل مي راغله يوويشتمه صدي
مي چي د کور درشلي اوغورخو و

د قام تور سرې دې سر تورې نه شي
تازه تازه غومپق غومپق پېغاي اوس
گړي خبرات پسي 'د اكي غورخوي

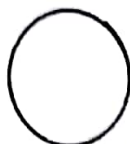

فتنه فساد به ترې جور پېږي ضرور
چې د خوارانو نه خانان د کلي
د گوه چاري مزدوري هم اونيسي

مات شي بچي د مصور قلمه
زما د خيال د شهزادگي رنگونه
خدائے شته چې ټول دې په اوبو وړي دي

لاړه شلمه مدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کبې هاغه رنگي
خلاق د غار نه راوتلي نه دي

وېل ي راغله يوويشتمه صدي
دې کبې کوڅه کبې يو ملنگ چغه کړې
سحر را اوسه خته شپه تېره شوه

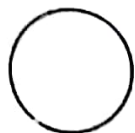

تا به وېل چې مړه ژوندي ستايمه
خو داسې کوي مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير لري کړو

اومنه دا خاطر دي جمع لسه
ماله پيه شاه سترگو کني چي راکو
ستا پيه کنا رکني خو اوس پنه

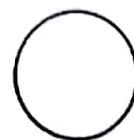

ورته مي اووي خيت شاه دے ستا
وېل ي غوام چي برينه نه شي شوک
پرتوغا نيسونه جوړوم لاليه

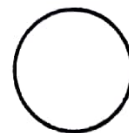

پنگلوکي ناوي خپل خاوند ته وېل
هر شاه چي کپني دابندي نه منم
زه خو شاه ستا لاسوته ناسته نه يم

شاه اوشو خبر دے که مي پېرني نه
مانه دي هاغاه ورخي هېرني نه دي
چي پيه خنکل به مي اوده پرتاه وي

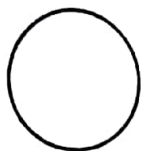

دېره کم عقله ي زما بسوني
اوس دچا خولي خو شوک گنې نه شي
زما پيه سر پيا سره شر مه کوه

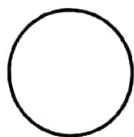

مونز پيه جامو کني نه خاين وپدي
چي دا ده راغله يو ويستمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا د خه ده

سکله اودر سڀني د نکھت قافلې
نله د کھل وږمه وږمه خوږين
خوږيونه وينم تعبين وناه وښم

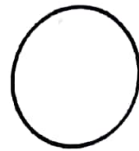

ټوله د زر او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چانه شوکوم
خوک د جرگو هډو پروانه کوي

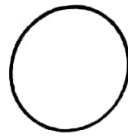

د نوي نسل خومره لوه زړونه دي
د پلار نيکه هډونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

زړه مې ټق اوچوي چې مين کس خوي
شپږيني خبر به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دانستې غوڅي کړي

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غورځنگ غورځنگ بڼي د شپې خواني ده
سپوږمي په دې کښې هم سترونه کوي

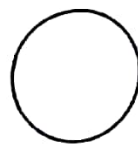

د شپې طوفان چې شي راخوږ په زمکه
زه د بي خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

زوم خپلې خواخې ته څرگنده کړله
بيا به زمانه هم گيلې نه کوي
لور دې مدام ماسره ژبه کوي

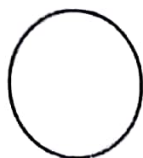

لڼه سر تيزه ده بدخويه توده
که دغه يو عيب تر بنده هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښه جينې ده

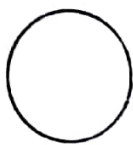

ته هم په پوزه باندي نه پرېږدي چې
زه هم د هائي بللې پرېش مريض يم
زمونډ د دواړو گذاره گرانده ده

د نمر پيتاوي ته لا ناست نه يه
چې څوک تمبه زمونډ د کور اووهي
اوواني ، خان وبل چې ښکاره به خو

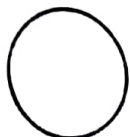

خدائے شته که غم وي که بنادي د کلي
واغوندي پېغلي د رښمينو لباس
په ما د اوسپنو نينې او چچي

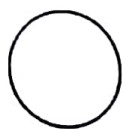

په بي اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لڼه ويره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونته وهي

دې کښې څوک لاره د منزل اوسوي
گوره څنگل کښې بيا په نيمه شپه کښې
د اورکو قافله لوتې کړله چا

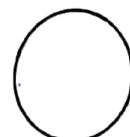

موښ ځکه سر باندي خپې گرځوؤ
چې د صحرا شپه يې باوره شپه وي
پېرقي د بجای شي د باران شپه شي

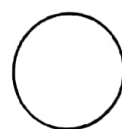

باران شپې شپې وربړي مگر
اورونه بل دي د نختر په اونو
بيا چرته تندر په څنگل پرېوتنه

زړه به اخر څنگه زما شي په ځان
سر کله او خورم کله نيم پاتې شم
سپوږمې په يو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې يو ساعت يوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدگمانه شمه

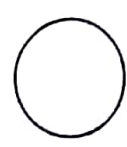

نيکاري چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نيم نيم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه مې هم نيولې نه ده

داسې که، شاخکې شاخکې کپړې کپړې
دا تندغرت زړه مې اور اوند کپړې
شابه شپې شپې رااوورپه

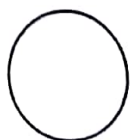

د خدای کارونو کبې شوکغه اووای
ماچې نې طبعې د خوږو کولې
د کربلې نه هم ترخه اوخته

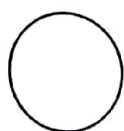

بسه په هر بنکلي مین شپړینې
واړه رنگونه چې راټول شي په حاکم
ترپته د نمر سپینه رنجا جوړه شي

بیا چرتاه پېغلي ستومانې اوباسې
گنې نو داسې چرتاه شوې نه وو
د کور غنچې اود چينار اونوکبې

وايي جولى بدې ترخوخالي وي
کله ونه نه کبې انکې کبې زما
ما چرتاه شاړکوهي ته اوغورخوه

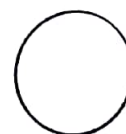

زما ترپاې د زړه تاو کموي
د پشکال خوږ چې سپوا شي کله
پېغلي خاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو ليو ته د ژوند
راشې بيا يو ساعت له نه اودرېښي
ښکلي، زمونږه د وطن سپرلي دي

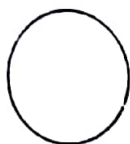

له جنگه ورستو ئې پخلا کړم پدې
سر مې ماتېږي ښو نه شمه
يوه د سپرین کولې خو راکړه کنه

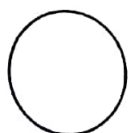

پنځلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لويته پرېوته
داله بجایو سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کارونه کيږي
خو د شهلا زړه کېږي خه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلی يوښي چې ما اووښي

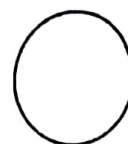

د زړه درزا داله په خاڼې اودروي
ټک ټک چې اورم دگريال، شپږيږي
وايم که ما باندي څوک جزې کوي

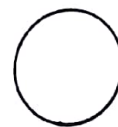

کښې او اوزونه مې سنگسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مری غلې شو
پنځلې چې خپو کېږي گوگلر وکان او ترې

هسي بي حايه اوس قرياد مه كوه
ستا د سينوغوتي هوارې خه شي
پي چي ماشوم له د فيهر ورکوي

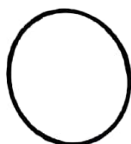

راله حلوا د ناشستي پنجه کړي
بيا راشي غور کښي راته پټ اووايي
د سرو ننگي راله جوړه اوکله نه

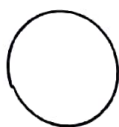

سم له ماشامه چرانونه وژني
په تا کښي خه ناخه تياره خوشته د
خدا ښته له ما سره دي بيا ويره کړه

خني کارونه د چاوس کښي نه وي
هر خه کېد شي لېوني خو کله
هکلهونه کښي د انحر اونو کښي

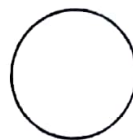

تابيا کومه د يو نوي سفر
اوس به په دي باندي خه زړه خوړ چي
د خوب تعبير مي اپوتنه اوخته

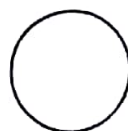

اوبنکي مي سترگونه روايي نه دي
دا خو د کلي د گودر په غاړه
قطار قطار پښلي تېلونه کوي

رب ي ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوږي
کلي اباد شو مقبرې وراڼې شوي

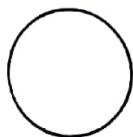

د زړه زخمونه چاته بنایمه نه
پکښې ې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپرلو رنگونه ستایمه نه

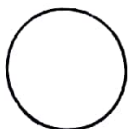

راوړي له ځان سره بهار اوږونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اوږونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
نیکلي د هر چا سره لار اخلي

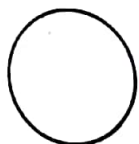

د زړه زورونه لېونتوب اوخوږل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوږل

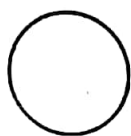

چې زمانه ټوله په خوب اوډه شي
ترینه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړه رهي کښې څوک دېره دي

شهرينده گونجي په تندي راوړي
وايي رښتيا رښتيا خبره كوه
ستا د جامو استري په خه ماته شوه

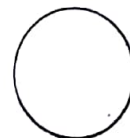

پي شماره داسي رښوران شته ده چې
تميز د جنس او د جمال نه كوي
او وايي ټول خوندونه يو رنگي دي

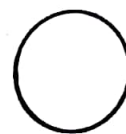

ستا د بنايت د فرېونونه زار
خو لږ مې پرېن ده چې خان او پېرتم
ما د بودي په ټال كښي مه خاڼكوه

زما تصوير ته يې ټرول وېل يې
پي د مرغی مې درله هم راوړي وو
اے د انگر كله چې چرتاه به يې

شه زورور دي مشران د كلي
چې د لمن داغ ته مې گوتي نيسي
او نېغه لار راته ښودله نه شي

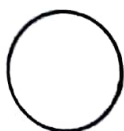

مر نه شم خاڼه راكړه د زړه په كور كښي
تاوده، ساړه كه د ژوند ما اووهي
زما بيه رېل نمونيا شي سگلي

بې د نازونو لوانې شېرینې
خان چاله ورنه کړې په لاس
کې رڼگونه به دې ټول والوې

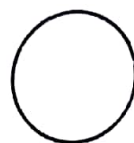

واي کيای دې په سر سترگو منم
مانه بیا دې غلې شوې دې
خو لاس چې مات شي خپې غاړې لږې

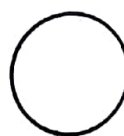

میاندي په داسې پېتنو بوړې شه
پاسې پردې تورسري او تختوي
بیا یې د خوښو څوک ټپوس نه کوي

خپلو همخولو ته شېرینه واي
سرتې یې خپر شه خوباوري شي
رغېږي نه د پشکال لېوني

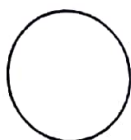

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره سترېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

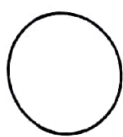

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خامخا چا سره لار اخلي

تڀنڀتاه له خپلاه خاناه خله كوله
پر بنډه د سر سپوري دي مه وركوه
خداه شته د كور اوڼي خوك نه پر كوي

زمله به وږي په ما تنگه نه وي
چي ستا چينار چينار خواني شپريڼي
تل د اسمان سره خبري كوي

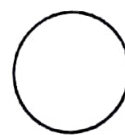

داسي بي واره م ساكافي نه وي
خو چي كلونه نارنجان او نيسي
بيا م سپري ستاد بدن خوشبوئي

ددي خبري خه جواز خو به وي
خداه شته چي چا د چانه غلا كړيد
د باز د جالي نه تپوس الوچي

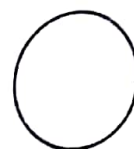

خداه شته خبره به صفا كومه
دا خو بېخي بي انصافي ده كنه
اوس چي د ورور تېلو كښي خو بندي سوزي

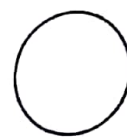

كور كښي ساتل مرغ زرين بڼه نه وي
هېچ بيا له خپله خاناه نه شي خبر
بنغي راپاسي خاوندان قتلوي

زُه دِي لَه مَخَه تَبَر بَدَلِي نَه شَم
هَر شَخَه تَه سَتَا لَه پَارَه غَارَه بَزْدَمَه
بِس كَنَه لَار رَا بَانْدِي مَه جَوْرَوَه

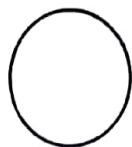

پَه مَرُو حَسَاب دِي تَمَا شَكِير دُ حَسَن
سَتَا دَ نَظَر تَاوُ يَ چِي اَوو هِي نَو
دُ كِي كَدَانَو اَوِي چِي اَوِي سِي

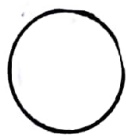

سَتَا نَر مَبْدُو رَا كَنِي سَغِي رَاو سَتَه
چِي لَا رَوَانِي دِي شَوِي اَوِي كِي پَه مَج
كَانِي اَوِيو شَو اَو اَوِيو كَانِي شَوِي

پَه شَه نَاتَر سِي اَوِي بَدَلِي يَمَه
وَانِي كَه بِل چَاتَه دِي اَو كَاتَه نَو
سَتَا كِي پَرِي كَنِي بَه اَو بَه اَو حَكَمَه

خَو يَمَه دِي خِي لَه دَه خَو يَاد اَو لَرَه
چِي جِيو اَر كَرُو سَرَه مِي نَه كَوِي
نَو خِي لَ عَزَت بَه مَه پَه دَاوُ لَكُوِي

مِي نَه كَوُو خَو مِي نَه پِي شَر نَو نَه
تَه دَهْوَا پَه اَس سَوْرَه اَلْوَجِي
اَو حَانَ لَه بَر مَه غَوْر حَو لَه دَه مَه

بره دستورو او سپوږمې وطن کښې
مینه د مارخپه ده شپږینې زما
لڼه په خیال گډه سر توره نه شي

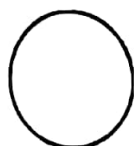

او وایي گرانه! پښتانه پغلده یم
یو د ناموس سودا مې ماکوه نو
هرڅه به ستاله سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وروې شپېلې کښې وایي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

او وایي ژوند دې شوکیرو او خورپو
په نیمه شپه چې اوبه خورله مې نو
خدا لاسکو زما له زړه نه اور پورته شي

سترگې به خاورې د پښلوکو ورشي
د شپې په هر پارکښې چرکان پاسي او
څانگو نه پرېق وهي بانگونه وایي

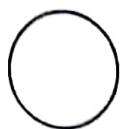

بنکل مې لاسونه کړي ژبا کښې وایي
ته چې زما گناه په سر اخلي
دغه نیکی به دې مدام یادوم

شهرين ياي او شاه خوار يي بد د مياي
باران گاه لري چرتاه اوور يي
نو هوا گاهي سو د چم يغي شاي

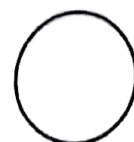

پښتني بنجي خپل خاوند ته اوو پل
گردانه ! که ماله دي پتلون راوړو نو
په دوه ميله ټوپک به خان اوولم

درته واده بنجي شه اوو پسته
جوړي خاوند دي زور و اوخته
تا خو د بوتي نه بلا غوښتله

رب دي په دي خبره ما شه نيسوي
پښاي د بنار داسي پيکه پيکه دي
لکه چي خوند تر بنه اويو اوړي وي

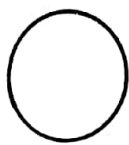

منم خبري زما عادت نه دے خو
چي پښتني پکښي لغري گري
اور دي د صدر په بازار پوري شي

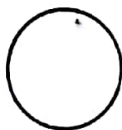

نور به عذاب شه ناز لږ يي په موبن
پکښي تور سري چي سر توري نه شي
بيا يي په بنار کښي څوک عزت نه کوي

واڻي له لور او خور ٽپوس کوي ٿوڪ
کوي چي هر ڇهه کوي ستاسو خونبه
زه ڏ ڀردي ڀرڻ ڇڏه ڀم

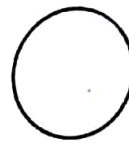

ماتڀڙي کان ٿي تل ڀه کافي باندڙي
زه جاروگي چاته وهل ٿي شم
ورکڙي مان ٿي دي ڀرڻ له لٽي

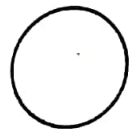

زور ڀي ڀه ڇڏي ڇو غور ڇڏي ٿوڪ
گڏي ڀه ما باندڙي ڏ ڀنار مڀرڻو
نن ڏ گڏو انو غوڻي هم اوخوڙي

يوه سڀڻي تجرڀه ڀي اوڻوه
اوس ڀه ڪم اصلو اعتبار نه ڪوم
ڇاوه ڏ لوڪ ڀرڻ نه اخلمه زه

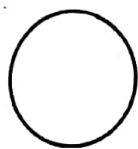

ستا ڏ اوڀڙو زلفو بلا واخلمه
ڏ ڙوند طوفان کڻي ڀه چا ملا مه ٿي
مار هم ڀردي لاس باندڙي نه وڙي ٿوڪ

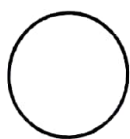

ڏ ڇي له عظمتونو نه زار
ڇي ڏ زامنو ڀي وڏو نه جوڙ ٿي
مياندي ڀه سڀڻ سرگڏو کافي کوي

شهريني دوده فاوژکاره يي خو
ته چي له خان سره يوازي شي نو
دا خواني مرگ درته ياديني که نه

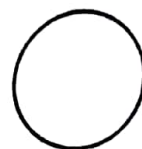

د زوراور اوبه په لوره خبري
آ چي بدخويه يادیده کلي کني
د خپو تلي ي هم هغه نيکلوي

رب دي ژوندي لره خودوب دي کپه
زه به چکر کني خامخا راتله
راته چي ملاره ته په اوبو کني وي ته

خداي شته هيمپا ته ملامته نه يم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته ي لاس چاته نيولنه دس

اوس به د خان خه ضفائي کومه
حکه بلاخراب سره شومه زه
شهريني تا سره ي نينه کړي وو

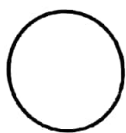

خدا بگو په خوند پسي د ژوند پرانده شو
اے د خواني د تقاضو سپريده
زمونږه کلي ته به راشي که نه

چي ڇه ڪري هغه به ربيبي مدام
پکڻي نيلاڻ چرتاه ناموسي ڊي نه شي
پر دو پتو کڻي ڪروندي مه ڪوه

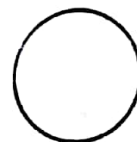

يو ڇا ڇڪي وينه را کڻي پاڻي نه شوه
توري شپلي چي ڪله ما اوليدي
زما ڏخيولاسو نه دم اووته

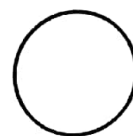

او خاندي غور کڻي راته اوواڻي پي
تاته به ڄان قلقلخان بڪاري خو
خلق به تا پي ملندي ڪوي

ورسره سڀل له ڏسيند ونونه ڄم
هسي تر ڇي هم زپه صبرو له نه شم
او ڏ مهي غوڻساه بلا ڪرمه وي

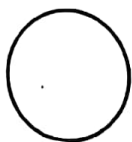

سرتوره مه شي خود ناز مڀمبي
داسي طوفان راپورته سوه ڏي چي
په سڀنه ورڇ خلقونه لار ورکوي

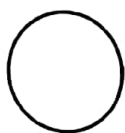

چرتاه له دڻي غمه مڀ نه شمه
ڄان باندي ژوند خاوري اڀي ڪري عبث
په جيڪوهرو ڄواڻي رانه شي

منم چي گنجي محرومي مو دي خو
کله زمونږه هيروشيما نه ده
چي د سپرلو پکښي وږي شندري شي

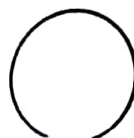

مينه اوباسي له زړگو نه ويرې
اوس که اوبنان ساتي شپږيني زما
نو دروازي دي دکور ټيټي نه شي

اخر به مرشم که دا حال وي زما
هيټکي مي يو ساعت له نه اودرېږي
آ پونځي مي هېشه يادوي

اووايي ټولي د قمت لوبې دي
خلق گليادي سنډرکان لوشي او
زمونږه لنگي مېښي پي نه کوي

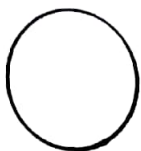

وايي ترڅو پورې به زغم ټيټيم
زه درته کور کښي لغړې کومه
خي په کوڅو کښي لوړغې کوي ته

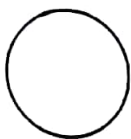

کم عقلي هسي پرېشانه ي ته
د محبت غسونه بوجه خونه وي
سترگي ښو باندي درنږي کله

وار چي خطا نه کړې سينه لويه کړه
خومره خعلي ورته اوغورخېږي
خو پليستينې نه روانې اوبه

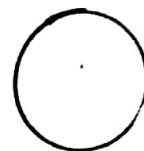

د ژوند له هر ازمنبت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقيب توره ده
ما د جبو له ماره مه ويره

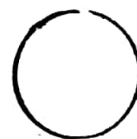

ستا په فرېب کېږي څنگه راشه زه
زما د ژوند غرمو کېږي سرسپين شواو
ته لا د نوي پشکال مگيدو ئې

تت چې دې نه شي د بنايست رنگونه
هان زه د مرگ پختو ته نيمه خو
لکه د سوي لاس به تا ساته

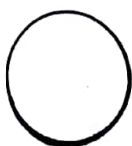

اووايي ټول د اکسين کې دے
هيټکو ته هسې خوشحالېږي خله
څوک لېوني نه دي چې تا يادوي

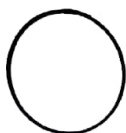

دومره بلا خولي راته وازې شي چې
په ډېره تېره کېږي هم هېڅ نه راشه
د کوهي خټه په کوهي اولگي

زما د زړه درزا بي حايه نه ده
ستا په وفا باندي شکمن نه يم
خو مطلبي په خټه اور لگوي

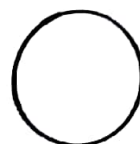

رب دې دروغ کړي خو ويرېنه زه
زما احساس داسې شکن غوندي شو
جوړ په دې کلي کښې چيني اوچې شوي

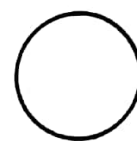

وېلې رب دې پکښې خبر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاگي چې څوک اومه اوکوټي

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوبه
اوس څوک روټي ته انتظار نه کوي
بس په اوسو او رو شتونونه وهي

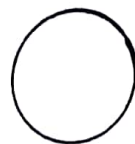

خپله گناه چې ئې منلې ده نو
پرېن ده نور ورته هېڅ غڼ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

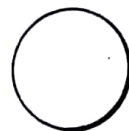

مهر يانې دې شک کښې اچوي ما
بيا دې خه کنده کنتلې ده جوړ
راته چې خاندي او شپلي غڼ وي

واي له هر چا په ماگران دے ولي
زما چي نه مني نو خه اوکرمه
رب دي ي مړکړي چي ترې خلاصه شه

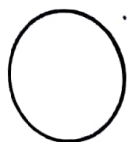

چي مي په زړه ياندي تياره راجي نو
سرکړي سرتور لوپته اوغورخوي
واي را اورسپن ي پيره بابا

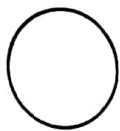

راباندي خواد خلقومه بخوه
مونبه چي خپل منج کښي جگوندکوو
خدائے شته د وپړو پکښي غوا ننگه شي

کومه گناه ده چي ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره خه شوي دي
چي د چينار اوڼي له موندپه اوځي

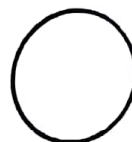

رب دي کانه کړي د شيطان غوربونه
نيه په مړه گڼپه مي تېر ماسخوتن
په گل ورينو لېچو خوب کړے دے

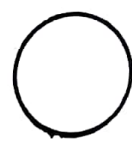

پرېن ده زما په کارکښي کارمه لره
بنجې ماخپل سبي ته پرېن ده گڼي
تا به په دريو کانو طلاقه کړمه

شهرينې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمو نه نه رغېږي
خو چې گزک نه شي پرسوب اونکړي

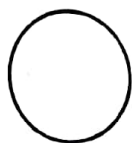

لاس يې تنگ شوه د خاوند د خکه
وايي که ماله يې نکي جوړه کړه
خولي ته به چونگ خاوري وروچومه

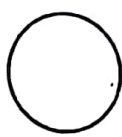

لکه غوتې هان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر گوتلې نه دي
خکه دې زمکه باندې خپې نه گي

خدای شته چنگونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت خه دے چې
زما دښمن به په ما دوز نه کوي

له دې نه لويه خوشحالي به خه وي
ستا د خاورين وجود بلا واخلمه
اورې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

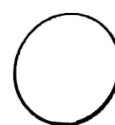

مياندي دې لارې د بچو څاري خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووايي
آ په کچه سپښن اودرېږي کله

زُه تَقَانِي دُ مَحَبَتِ پِشَرَنِم
شَهْرِيَنِي تُنْكَ كُنِي مِي وِيرِيَنِي خَلَه
پَاخَه رَنگُونَه پَه اوبو كُنِي نَه مِي

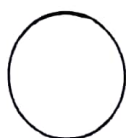

اَوَوَانِي دَوْمَه نَادِيَكَه نَه مِي
خَو اوبِي سَتَرِي زَمَانَه چِي وِينِم
دُ سَرَو چَاپَه پَه لِرْمَانَه مَنَدَمَه

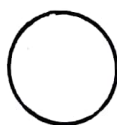

جَوِي دَسْتَوَر نَوَه كَوِي وَخْتُونَه
مَآخَو مِيرِي هَم اَزَارَكِي نَه دَه
دُ كَلِي خَلَق مِي پَه خَه قَتَلَوِي

زُه دِي لَه بِنَكَار مَنِي كَوْمَه نَه خَو
هَسِي لَه تَانَه يَو تِيوس كَوْمَه
سَتَا پَه سَرخَو بَانَدِي زِرَه نَه سَوَزِي؟

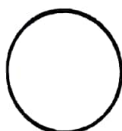

دِر پَه پَه بِي حَايَه وَخْت دِي اَوَرْتَلِم
دَاسِي لَل كَل شومَه شَهْرِيَنِي زَمَا
نَكَه چِي بَانْكَ نَه خَوَك يَانْگِي اَوَشَرِي

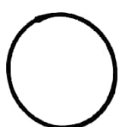

تَه نِه لَه لَوَبِي نَه مَرشَوَنَه وَ
بِنَكَارِي ! بِنَكَارَه بِي اَنصَافِي دِي اَوَكِرَه
مَارغَانَو جَالَو كُنِي چِي رَاوَرِي وَو

زما ددې وهم علاج به خه وي
خو چي کلونه په خندا اووینم
وايم که ناوي د وطن کونډره شوه

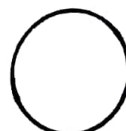

د خدا ټوټه قدرت د خه به ویمه نه
هغوي په ما کوي د بکې د قتل
خوک چي چان خان نه شپه فاه شي

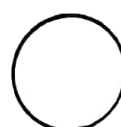

د بي حسي هېرو خه حد نشته دے
زه چي سرگند کپمه د زپه زخونه
کلونه مراوي شي په شين يو تي کيښي

خدا ټوټه زپه د زپه د دېد نامه ده
چرتاه مې حق د چا لوتله نه وي
زما په سترگو کښي د چا اوښکي دي

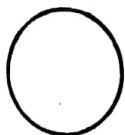

ساه تری وېستله شم په دوو گوټو کښي
خو سوچ چي اوکېم وړم سردې اوخوري
خوک به پليت ډنډوتاه اوس کافي اولي

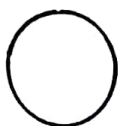

نورد د قرب د امونه ما غوروي
زما نظر د هوکه کېدله نه شي
زه خه دوو مېښو کتې خو نه يم

شوڪ ڏ ٽغليق له درده خه ڏي خيب
گهوتي چي نيسم حادثوته ڏ ڙوند
ڏ خوندي رنخور تري فحاشي جوڙه ڪري

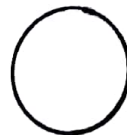

او واهه باقي په تاوان ڪنبي ڏي شوڪ
ستاسو چرکان هم په خوله بنه نه لگي
او مونن له ساگو سره گوتي اوخورو

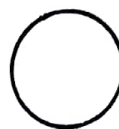

زهر خواره ڏي په فضا ڪنبي ڏ ڄم
ما ڏ مارغانو ڙي هم زده ڪري خو
ڏ بيدامني علاج مي هنج اونئ شو

خدائے شتاه په زره ڪنبي مي هنج غلاته شو
ڏچم فضا دومره خرابيه ده چي
خان راته هسي گنهگار بنڪاره شي

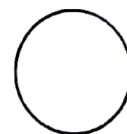

تپوس ڪوم ڏي ڪنبي گناهه چاته ده
ما مشران ڏ ڪلي وڙني په ڏي
چي زه ڏ هر چا سره مينه ڪوم

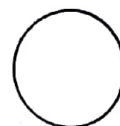

نورزه انصاف ڏچانه نه غوارمه
که وس مي اورسپد شپريني زما
واڙه ڪنبي خولي به په سوڪ سموم

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنگسارې نه شي
پرېږده د کابو تجارت مۀ کوه

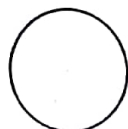

دېرې بې خونده جينکې دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
خان پسي بند کړي د ياته روم وروته

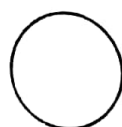

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له ويري
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دي مينه ده خو
بيا به دي هرڅه نه باور پورته شي
که دي د ښارپه هسپتال کښې شپه شوه

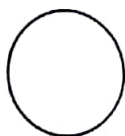

منه ستاسو مرتبه لويه ده
خو گوري پام چې غلطي اونه کړي
مونږه څه هم اوبو زاوړلي نه يو

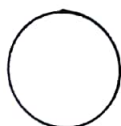

رڼا خو نه وړني فکرونه دچا
خدا پگوپه ذهن مې تياره راوړي
دا بېخ وتاي د بجای بلونه

عبتونه فاصلې نه مني
دا سرحدونه د نظر د هوکه ده
اوبه په وانگ چا بيلې کړې نه دي

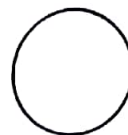

شېرینه واي که سيلو راغله نو
خدای شته چې پر مخي را اوغورخېني
زمونږ د کور تيه وېنو او خوره

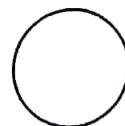

په يو نظر چې به يې زه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانې يې د وجود اونه شي

يو لېوني په دک بازار کښې وېدل
شوک چې وسله باندي مضبوط نه وي نو
هاغه يې خونده وسيلې لټوي

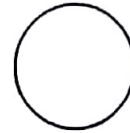

زه که يې يو درز اوکړي پرېشانه شمه
خاوري به ياد کړي دکلونو په سر
دا هواکافي چې وږي خوروي

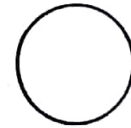

منم فضا ي معطره کړه خو
خدای شته دا حق ورله ورکړدے چا
هوا په خه وېشي وږي دکلو

پر بندہ داستا دوس خبرہ نہ دہ
ہغوی دسر پہ سپوری اور گوی
شوک چہ خشاک لہ دکور اونہ وہی

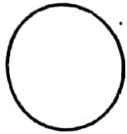

دبید نمیبو پہ دی وران کلی کنبی
مارغان چہ جانی جو پوری شہریخی
د طوفانونو علی بنکارہ شی

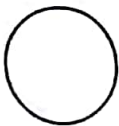

ہیچ پلنبی نہ وو د ژوندون خوندو
چہ د اسمان شوکی تہ اور سپد
لالہ ارمان راغی د خلی زمکی

بی لہ شہ و جی رالہ راشی ژپا
جو پری زما د لاشعور پہ شپہ کنبی
سرتوری پیغلی ماتمونہ کوی

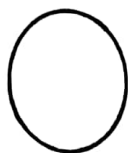

دہری شہدلی د رقیب سترگی دی
چہ آئینہ ورتہ پہ لاس کرمہ نو
د سپی شرمن پہ خان راواچوی زر

وینہ مو جام نہ شہی واورینہ شیدہ
منم شہریخی دہرہ گرانہ دہ خو
کتوی پخانہ کپہ د زبتون تلو کنبی

زُه تَقَاضِي دُ مِيَنِي بِنُه پِيئَرَنَم
وَلِي زَمَا هَم خَه غَوْبَنَتِي شَتَه دَه
خَه خَه دَ لَو بُو گُو دَا كِه خَو نَه يَم

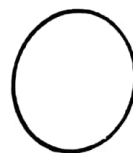

مَنم چِي هِيئَه تَر بِنَه سَا زَبِي نَه خَو
دُ چَا دَس سَبُورِي هَم نَه وِر كُوِي
لَه تَعْبِير وِنَو نَه خَو بُو نَه وِي

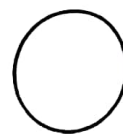

دَا تَقَدَّس مِي لَه كَمَنَاه وِي رُوِي
رَا تَه چِي بَجْتَه شِي كَلَرَنَكِي ، لَه تَا
دُ كَمُو تَم بَدَه بَجْتَه جُو پَه شِي

بِي وَسَه شَوِي يَم بِي نَنَكَه نَه يَم
پَه بَد حَالِي بَانَدِي مِي مَه تَبْرُوئَه
غَوْبَنَه كَه اَو سُو زِي پِيئَرِي نَه بِنُه وِي

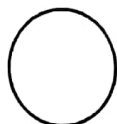

دَا سِي نَا رَا سَتَه كِرُو دُ رَوْنَد عِبْشَوْنُو
اَو س چِي بَجَلِي لَدِرَه شِي سَخْت اَو رِي كَبِي
حَا ن تَه بِيو زِي هَم وَه لَه نَه شُو

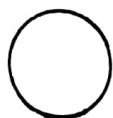

دُ چَا نَا مَوَس پَكِنِي جُو ر لَو تَه كِر لَو چَا
چِي قَا فَلِي پَكِنِي دُ رَنَك مِشْتَه وَه
هَلْتَه دُ كَانُو بَارَانَوْنَه كَسَنِي

زُهْ قَدَغُونَه پَه چَا نَهْ بَدَمَه خَو
بِنَهْ تَهْ يَه بَسَه بَد تَه بَد وَايَمَه
چِرَه 'حَيَات كِنِي خَلَق فَرَق كَوِي

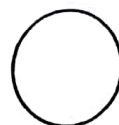

پَرِي دَه دُ بِنِي بَد دِي مَه وَايَه اوس
كَه دِي دُ لاس لاندِي سَاتَلِي شَوَه نو
داسِي پَه سَر بَابَنِي بَه تَه خَتَلَه

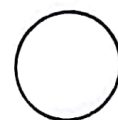

وَرَتَه چِي وَايَم بِنَاكْتَه جِيئِي دَه
شَهْرِيَنَه وَايِي دِي كِنِي شَك نَشْتَه دَه
خَو لَه پَوَزَه كُنِي كَرَه غَوَنَدِي دَه

پَكِنِي هِيچ لاري دُ منزل نَشْتَه دَه
تَرِي گَهْر چَا پَر دِي دُ صَحْرَا رِيگُونَه
افسان پَه وِرَانِي جَزِيرِي كِنِي اوسِي

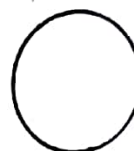

چِي كُنِي زَمَا مَكْرَمَه كَرِي اولِيَدَه
نَو وَا رَخْطَا پِيغَلِي لَه خِيَلِي وِيرِي
دُ اَزْغِي اوبَه پَه مَه اوشَكَلِي

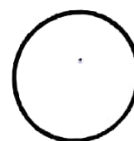

غَلِي كَه نَاسْتَا يَم خَو خَو تَكَبَر مَه زُهْ
مَه خَاموشِي كَانِي كَوَلِي نَهْ شِي
غَرُونَه لَوَا شِينَدِي چِي غِن اَوْنَكَرِي

شپې چې اوس شاري د سپوږمې پلوشې
ماپه ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د بنايست د موسيقي موجوده

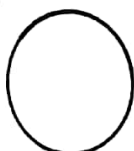

تکاور تکاور به ي زخونه نه وي
چې ي په ټول وجود د ناز مېرمنه
لکه د ژمي د غرې خوره شي

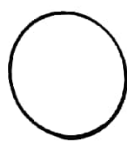

اومنه بد هسې د شپې مه وايه
نمر لا ورمبې خړيکې وهلي نه وي
چې لارکني لوت شي د ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هوا کني ورکه
او پانې پانې شي په لارکني خوره
غوټې چې کله شوه پکني پاتي شي

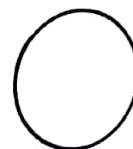

رب به ي روغ کړي که ناروغه يم
د ډاکټرانو دوايي نه خورمه
اوس به په حان شه تجربې کومه

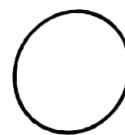

اوس دې ستم ته د ژوند شه او وایم
چې زه د خپلې تندي حال وايمه
نو په سيند ونوکني اوبه اوچې شي

په زړه چاودون پوري مې خاندي شله
چې لوبه تنده شوه سپوا کلي کنيې
د ښار په بنگ باندي ډاکه پرېوته

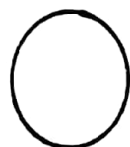

زه به دې زهرو باندي نه وړلم
مخ به له مانه اړولې و تا
نو ما به ساه هم اخستې نه وه

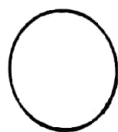

وايي شكونه په تا نه كوم خو
داسې بي وخته چې له كوره اوچي
زه دې د زړه له زوره خلاصه كېمه

شپږينه وايي له نظره به شي
هله قدم بده له درشله بهس
چې بسپلني درته لوكي كېمه زه

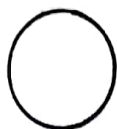

ما به له دې بلا نه څوك خلاصوي
ته چې په نيمه شپه كسي پرانيږي
پېريان راپاسي په ما كټ اوپوي

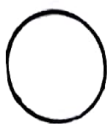

چې هلوځلو يې هېڅ خوند اونكړو
كونډې وېدل هرڅه په شپږ اوگله
خو رب دې اوس زما خاوند اوښيني

دُ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوڪ
داسي په وړاندې زمانه لاره شي
چې آينه دانه وانه لاره شي

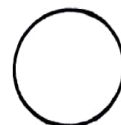

له خپل عادتو او پرېدو نه شي خو
اووړي داخل راتو غږ منو کوو
بيا به قسم دے داسي کار منو کوم

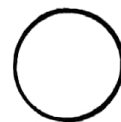

پخه توبه که لي ويستاي ده هم
په پتو سترگو پرې باور منو کوو
پرے که اوسوزي خو ول وي پکنای

شېرینې ستا گياي په سر سترگو خو
که دي زما دابده ورځ اولیده
درنه به او تېستي د شېرې خوبونه

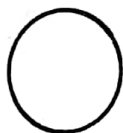

خاغا زړه به خرابېږي زما
لاخو مي سترگي هم ورغلي نه وي
تا د کچه خوبه راپاسولم

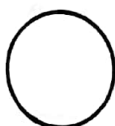

بهر چې نه کړي له درشل نه قدم
چې لي دولی د پلار له کوره اوچي
پوښه شه د بنډې جنازه پورته شوه

اوس راتہ خاندي چي ميسر غوثوي
ياد کړه چي حان به مې له ټوقې ورځه
نو تا به کړيکه کړي چي غرقه شومه

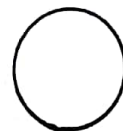

مردار خواره وي د ذت سره مخ
رب نه د باز غوندي فطرت او غواره
پر بنده د بل په نهرې تشخوند ما وه

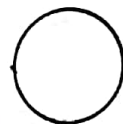

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندي چري
حقه خبره ما کولې نه شوه

چا درته او بنودلي دا خبري
چي د پهانسي تختي ته ما خپروي
او وايه ستا خوله کتې د چا ژبه ده

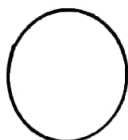

خدائے شته چي کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لاه کله شوه چي
لگيا ده توت ته بيکيا نه وايي

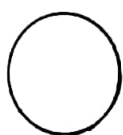

ستا سر ته زې خو يادې کلي کتې
نن دي د چا سترگې ليدلي دي چي
د پوکتې نه دي هوا وټي ده

وار مي خطا وي چي قيامت رانه شي
خو چي چا پيره اذانونه واورم
زبه مي قرار شي په سعيده پر بوخم

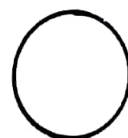

زه عجاھد يم د اسلام اومتی
د پر گنهکار يم خو که وخت راخي نو
زما د توري زور به هم اووينی

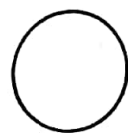

ساینس دے کنهوتضادونوکني ورک
که مرحله د اختلاف راخي نو
په پتوسترگو به قرآن پسي خم

خدائے شته چي ساه لاله تياره دوجوي
شبع له دي غمه وژلي ده ما
د پتگانو خون راپوري نه شي

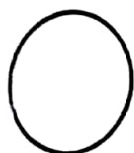

د خپل ماشوم خيال به ي نه ساتلو
چي رب ترې واخست نو اوس هغه بنغه
خان سره غپن کني کوي کوي کوي

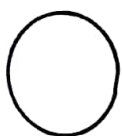

بي شکه خان بناي شريفه وينه
دا درته نه وایم چي بددي اوو
خو د يو لاس گوتي هم فرق لري

يم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانوپه خه طبعي اوکوم
زه لا اله الا الله واهمه

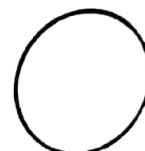

نن راته جبل کني يوقدي اوويل
هره خبره باندي سوچ وي پکار
توکلي لاري خولي ته نه رايي بيا

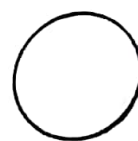

تا چي دالي کري راويس د ميني
د هغي پلارپه رنگي حال شو زما
چي ناوي نور ورته په کورناسته وي

کافي ره دومره اطمینان ماسره
چي مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

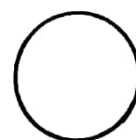

ما کني مکنهي خرابي دي منم
هېڅ د خپل خان زه صفائي نه کوم
خو رب دي نکوته اوس پام کړي زما

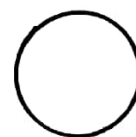

توې اوباسمه توې ماتوم
بلا کمزورے يم بي وسه يمه
رب ته زاري کوم چي ما اوغنيي

بن خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چي په گوره باندي مري د بيمتان
خله ي زهرو باندي اوورنه

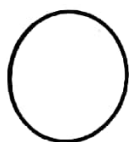

زه د انسان بي حرمتي نه كوم
خو چي وينا د پيغمبر رد كوي
نو كوڅه د ب سپي ترينه بنه كومه

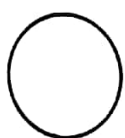

د سياسي رهتيا ژوند خاوري شه
د امرسي خوند ي په خوله كني وي لا
يو زور اور ي بي نپتي كسه كړي

اش پر پوڅي په ماحول د گناه
د بشار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه از مري يوه پيچري كني اوسي

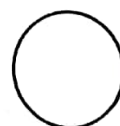

موشكافي دي ي په شرق اوگي
چي شريعت سره په لاره نه وي
بيضي زه داسي تصوف نه منم

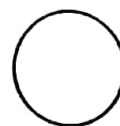

څنگه وي نوره د ايمان كزوري
رانه چي اوس د جبعي مونچ شي قضا
زړه كني زره هم ملاسته نه شم

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
کښې مطلبونه ترې ياران اخلي
چاته له وږې اوس سلام نه کوم

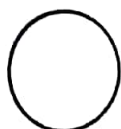

کښې بنسټونه يې په سترگو کښې وي
خو بې دسې يې راڅخه داسې کړي
که د ناوې مخ په اور اوسوزي

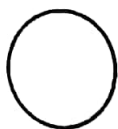

بې حايه ضد دې داسې رڼې مړې کړم
که بيد بخته پښته پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بگړي ماتوي

هېڅ ترې نه طبع د انصاف مه کوه
چې عقیده يې جوړه شوې وي دا
جنگ کښې روا شي ناروا کاروند

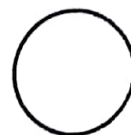

زه پخپل کور باندې تېر اوښه اوس
هم يوه لار ده هره ورځ پرې ښه
خو روزانه راته څه رې بدلوي

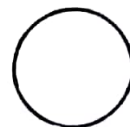

وېل يې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هڅه چې رابړک شوې په ما
تا جوړ مې پسي شوملې څکلي دي

ماه وایه، نه پته پته بی نسر په گوته
راسره داسی گوته تا اوکپه چی
په غریبلو سترگو هڅه نه وینم

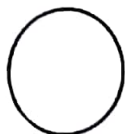

د تکلف محتاجه نه ده، مینه
وس چی دی نه رسی زمالیونوی
تاوده ستونه راته خله کوی

که ی په کور کښی هڅه درک نه لگی
خو چی مېلمه راکره راشی نو بیا
ورله خپل خان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښی وی منم
خودا د مینې سپکاوے کښمه
تنده د کله په پرځه نه ماتوم

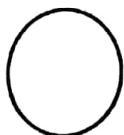

اونی په دغه غم کښی خان اوخوړه
زما پڅی مېوی به دی موسم کښی
د چا سپرو جیولی ته خان غورځوی

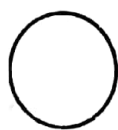

خپله لمنه په خان مه اړوه
دا ته چی بل بریندوی اوسنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځی

دا بی نیازی د محبت اووینده
وايي د لوبډې نه دې مړه شمه خو
رانه به نیار ته مزدوری له نه شي

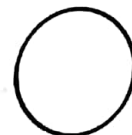

د ترخه مه اوځه د کلي اوځه
ستا مجبوری بی خایه نه دي منم
خو شوک په چم مالت کني غلانه کوي

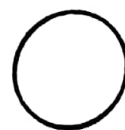

پي چې د تي ماشوم له نه ورکوي
ته خان ته مور په خه خبره وايي
سپي هم چچو له خپل شوده ورکوي

اووایه بناده ورځ به خه اوویني
چې دوه پسي دا پستانه اوکوي
توله شپه وې ککړوي حجره کني

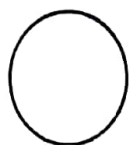

زار د نیاریانو له نرمی نه شمه
بنځي یې دومره په سر اوختلي
اوس ترې پستی له لوبډې نه موي

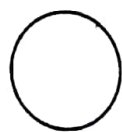

لکه شیشه یې زړه ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د رڼا قاتلان
په کانونو اولي د کوڅو بلیونه

هسي بي حايه خوشحال بي په خه
ما چي ترياقي د محبت خلكه ده
د ماد په زهرو باندې نه مرمه زه

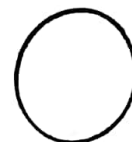

کور لانه ورک دے او د ژمي شپه ده
ستا د نظر تاوونه هم ساره دي
دا بي حسي مې چرتا کاڼه نه کړي

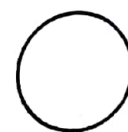

سترگي په دې کني خه مړي شي دچا
چي سپر اوږه خان له پيدا کړمه زه
نو د کارغانو سېل راټول شي په ما

د سانس دا معجزه هم اوويني
مياندوته داسې ستنې اوگوي
چي په بچو ورله زيږه راوړي

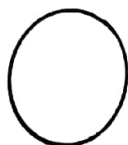

چي ي په تي وي اشتهار اوکتا
وسل ئي دا په بڼو مېر ظلم دے
دوو نه سېوا بچي راوړه نه شم

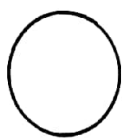

دخدای کارونو کني خوک خه اووايي
زما نظر چي په لټون و د چا
اوس مې په سترگو باندې بڼه نه لکي

سر ترې قلم کړه ورته گوري خله
له دې نه لويه بې ننگې نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

د پښتو شمله به نه تپتوي
خبره ستا زما تر منځه ده او
ته د بېگم نه مشوره اخلي

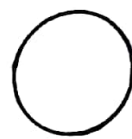

رښتيا وينا به په هر حال کښي کوم
سترگه زما د هېڅ نه هم نه رږي
په ما توتان خله څنډې شپړيږي

د چاپه نه غوښتلو هېڅ اونه شو
د دوو پيه تېر کښي ې لس اوزېږول
خانداني منصوبي غرقه کړله

د احمقانو څه لکي خونه وي
وايي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښي غوږل نه کوي

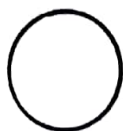

چرتنه د يو لاسه خټلے دے پړق
تا چې په خپو نگرينې پورې کړي
زه به دې هم تپوس له در نه شمه

شوک د فطرت لاري نيولے نه شي
زغم چي سدوا شي تاته بنه پته ده
گرداني شهلا، آتش نشان شي غرونه

نن چي مي شوندي ورته اوچيچلي
وٺل مي خپل علاجه په وخت وي پکار
ستا په مانغو کښي جوړ چينچي شوک دے

شوک ترينه سمه ورځ بيدلے نه شي
راښه مي اوښکو په رخسار خواره کړه
بنکاري چي بيا چاته اوبه خروي

وېر مبارک ورته د لوسته واده شه
خوستا د سپين سر نه قربان شم ابي
بسي له مياندو نه چي شوکوي

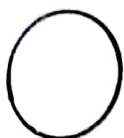

هر شخه چي ووخوتابا چوڼ نه کوو
راته په شا چا وټولے مي جور
داسي چي خولي پوري ده چه اوترو

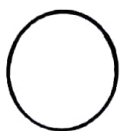

درسه دا خبره نه منه
که زړه دي تور دے له دنيا زاهد
نو بيا د کور سفېدي خله کوي

زُهَ هَادِثُو رَا ثَوْنَدَے کَرِے یِمہ
رَانہ چِی لَاس دُ مِیَنِی رَابَنکَلُو تَا
دُ سِیَنَد چِیو رَالہ پِنَاہ رَاکِپَلہ

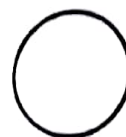

تہ خیلہ لور خور قَرَمِزَنہ گَنہ
خو ماخُہ داسِی اورِپَدِلی دِی چِی
خیلہ بَرِجُو لہ پَرِدی بَاتہ بِنہ وِی

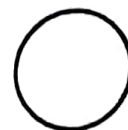

دُ ژَوْنَد پَہ ہر پَرَاؤ تَنور لِبہ دے
دُ بَارَانُونُو اَنتَظَار مَہ کَوہ
چَرِتہ وِرِیجِی غَرغَنَدَہ اَوَنکِرِی

دُ دِش دا لَوُے اِحسان بَہ تُو کُ هِروِی
لَا جِیَنکُو دُ لُتُو کَالُو نَہ وِی
دُ پِنِغَلتُو بَ غورِخُتکِ ی مَلا مَاتہ کِرِی

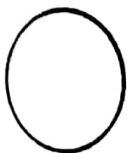

چَا لہ ہَم نَہ وِر کَوِی حَاے پَہ زِرِہ کِنِی
پَہ صَفَا یِی بَانَدِی ی مَہ تَہ رُوخُہ
ہِرو خِیل عِج دُ اِیغِی نَتہ دے

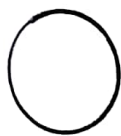

سَر کَہ مِی غَوَارِی نو پَہ خُو د کِنِی اِصہ
کَہ سِیَادِی دِی پَہ حَا ن رَاوِستَلِی
سَر بَہ ہَر خُہ تَہ وِر پَہ خُو ی کِرِہ زَہ

ويڻي ۽ اوڻڪلي زما د وجود
ما ڊاڪٽرانو باندي مه گرجوئي
رب دي د خولي لاري داروگري زما

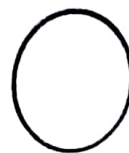

زه بدگمانه ستاپه مينه نه يم
خو ڇڻڪه زده ڪم د راگونو ژبه
مزدور غريب د لوڊي غور نه ويڻي

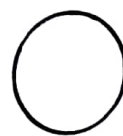

شهريني دا يو اعتراف به ڪوي
درد د خدا پرده ڪنبي مه پتوهه
خلق د مات نونبي اواز پڙيني

راته ۽ مه وينهه ڇري پر پرده
يتيم ڪه ڊر هم خدا ۽ خوشحاله ڪريو
خو د ژبا عادت تري اوننه وتو

چاته د سڀي سڀي نظر نه ڪوي
هسي بي هائيه پري خان مه سڪوه
ڪانه هغه دروند وي ڇي پروت وي پها ۽

د حقيقت زهر گوتاهي دي ما
زه خو د خوب دنيا ڪنبي نه اوسمه
پنڀله به شه غبڻه ڪنبي زو ۽ راڪوي

دُ شاعر چاپ کتابونه

۱. دُ رنہا سپوری، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)
۲. ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۳ء)
۳. سترگو کښې خوب دُ چکودر پاتې نه شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
- روپے ایوارډ یافتہ چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء
۴. راتہ غوږونو کښې بنگړي شرنګوي
دُ پښتو ھاڼکو مجموعه (چاپ ۱۹۹۸ء)
۵. گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)
۶. کابڼي دکھل پټه لاس کښې خوندي نه کوي
دُ پښتو ھاڼکو مجموعه (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

۱. وايه زما دُ خوب تعبير بيه خدئ وي
پښتو شعري مجموعه
۲. رضا حمداني شخصيت اور شاعري، ایم۔ فل مقالہ
۳. بيباکئي اظہار، دُ اردو تقریرونو مجموعه

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**